

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het
Hof van Beroep te Gent, op zaterdag, 4 november 1961

EEN BROZE WAARDE : DE EER EN DE GOEDE NAAM

Rede uitgesproken door Mr. Jozef NUYTINCK

Wellicht zullen velen onder U zich dikwijls de vraag gesteld hebben met welke gedachten een slachtoffer van eerkrenkende aantijgingen wel bezielde zou zijn bij het verlaten van het gerechtshof, waar over zijn zaak recht gedaan werd.

Na een, naar zijn oordeel, al te summiere behandeling van de zaak, wordt hij voor al de smart die hem door de dader berokkend werd, wandelen gezonden met die armzalige symbolische frank schadevergoeding die zijn eer en zijn goede naam moet herstellen.

Men bedenke dat dit slachtoffer maanden geleden in het duurbaarste van zijn persoonlijkheid, zijn eer, gekrenkt werd door aantijgingen of gedragingen, die hem op uiterst pijnlijke wijze geconfronteerd hebben met het misprijzen van zijn medemensen, die allen in zichzelf hun persoonlijke mening gevormd hebben nopens de waarachtigheid of de geloofwaardigheid van die aantijgingen.

Op zekere dag, dikwijls lang nad'en, laat het Parket hem weten dat hij in persoon moet verschijnen voor de strafrechtbank, om er onder eed verhoord te worden.

Misschien ook blijft het bij een loutere kennisgeving dat de feiten, waarvoor hij klacht indiende, zullen behandeld worden op die datum, en dat het hem vrijstaat zich burgerlijke partij te stellen indien hij dit wenst. M.a.w. dat hij zal geduld worden als toeschouwer op de terechtzitting waar anderen, zonder zijn tussenkomst, het proces om zijn eer zullen voeren.

Op die terechtzitting zal hij misschien slechts zijn aanvankelijke klacht bevestigd hebben, en vond hij niet eens de gelegenheid om de Rechtbank te overtuigen van de leugenachtigheid van de aantijging van de beklagde en nog minder van de smart die hem trof.

Nadien rest hem slechts de hoop dat het dagblad onder de rubriek « gerechtszaken » aan zijn goed recht een zekere publiciteit zal geven die hij zelf niet ongestraft zou kunnen bewerkstelligen.

* * *

Verzekert onze wettelijke regeling in haar huidige toepassing van artikel 1382 B.W. wel degelijk een doelmatige bescherming van de eer en de goede naam van de persoon, en van diens rechtmatige aanspraken op herstel van de door eerkrenkingen geleden schade ?

* * *

Wij leven in een maatschappij waar de eer en de goede naam, het privéleven, de morele waarden, meer dan ooit blootgesteld zijn aan allerlei aanslagen die noodzakelijkerwijze voortvloeien uit de belangrijke wijzigingen en verschuivingen die zich gedurende de laatste decennia voorgedaan hebben in het maatschappelijk leven, in de levensvoorwaarden en in de houding van de enkeling in de maatschappij.

De toenemende amoraliteit en het materialisme van de enkeling die nog slechts oog heeft voor zijn eigen ambities en zijn eigen prerogatieven, zonder zich te bekommeren om de rechten van de medemensen, schiepen een sfeer van afgunst, brachten een teruggang van het verantwoordelijkheidsgevoel en deden het recht van de sterkste dikwijls zegevieren, met al de onheilen die uit die conflicten voortspruiten.

Door de steeds nauwer wordende betrekkingen tussen de enkelingen, de toename van de communicatiemiddelen, door de teloorgang van de kritische zin bij het op sensatie beluste publiek, zijn de gelegenheden en de middelen tot eerkrenking en de omvang van de schade op aanzienlijke wijze gestegen.

Denken we maar even aan de praktijken die de oneerlijke mededinging in de moderne concurrentiemiddelen aanwendt. Vervolgens ook aan de rol van de pers. De systematische campagne die enkele jaren geleden door sommige dagbladen gevoerd werd naar aanleiding van de moord te Berlare, ligt ons nog vers in het geheugen. De hatelijkste argumenten werden toen voorgebracht tot staving van verdenkingen tegen bepaalde personen, die achteraf onschuldig bleken.

Zelfs een vermoord slachtoffer spaart men niet. De verdachtmakingen die gewezen werden rond de persoon van Deken Notebaert te Ledeberg werden nooit herroepen, ondanks de algemene verontwaardiging die de publicatie van sommige dagbladartikelen verwekte. Pas voor het Assisenhof werden die verdachtmakingen door het Openbare Ministerie op kordate wijze recht gezet.

Waar men zou verwachten dat door de uitbreiding van de middelen tot eerkrenking en door de toename van de schade uit aantasting van eer en goede naam, ook het aantal gedingen tot herstel van eerkrenking zou stijgen, is het niettemin een feit dat die gedingen hetzij voor de strafcolleges hetzij afzonderlijk ingesteld, in de laatste jaren niet op voelbare wijze opgelopen zijn, en dat, op enkele uitzonderingen na (waarop verder wordt ingegaan), dienaangaande bijna geen rechtspraak voorkomt in de vakliteratuur.

Nochtans worden in de laatste jaren vele strafrechtelijke klachten wegens eerkrenking zonder gevolg geklasseerd, zodat het herstel van de eerschade normaal een oplossing had kunnen vinden in een burgerlijk geding op grond van artikel 1382 B.W.

Men zou zich de vraag kunnen stellen of de uitleg voor dit verschijnsel moet gezocht worden in de verzwakking van de belangstelling van het individu voor de eigen eer ten gevolge van een sterker geworden materialisme.

Er moet inderdaad al te dikwijls vastgesteld worden dat wij ver verwijderd staan van de geestdrift die professor von Ihering bezielde in zijn « Kampf um's Recht ». Niet enkel de op het spel staande belangen, zegt de auteur, zetten de gekrenkte aan tot het geding, maar wel de bekommernis om zijn goed recht te doen zegevieren. Het proces stelt voor hem niet een loutere belangenkwestie, doch een karakterprobleem, nl. de handhaving ofwel het prijsgeven van zijn persoonlijkheid, van zijn eer, zijn rechtsgevoel, zijn zelfrespect (1).

Hoe ver staan wij dikwijls niet van die nobele opvatting? Hoe dikwijls moet vastgesteld worden dat men het met zijn eer en met de krenking ervan niet zo nauw neemt zolang de materiële belangen niet in het gedrang gebracht worden. Maar die vaststelling kan zeker niet uitleggen waarom anderen, die niet die materialistische opvatting delen, niettemin ook een zekere terughoudendheid betonen wanneer het er op aankomt hun rechtmatige aanspraken op herstel van eerschade te doen gelden.

Men zou zich ook kunnen afvragen in hoeverre dit verschijnsel in de hand gewerkt wordt door de hinder, die ongetwijfeld teweeggebracht wordt door de hoge kosten van een soms langdurige burgerlijke procedure tot herstel van eerschade.

Moet de oorzaak echter ook niet gezocht worden in het feit dat de genoegdoening, waarop het slachtoffer van eerkrenkingen mag rekenen, in vele gevallen niet kan opwegen tegen de hinder welke de aanspraak voor de benadeelde zelf medebrengt?

In het geding wordt toch in de eerste plaats het proces van zijn eigen eer gemaakt, in omstandigheden die dikwijls nog grotere vernederingen medebrengen, door de immuniteit die door artikel 452 S.W. gegeven is aan de ter Rechtbank uitgesproken woorden of overgelegde geschriften voor zover die op de zaak of op de partijen betrekking hebben.

Er moet vastgesteld worden dat al te dikwijls geoordeeld wordt dat, bij gebrek aan concrete en objectieve

criteria ter begroting van de schade, een meer symbolische, d'kwijls ontoereikende en onaangepaste vergoeding zal volstaan, ondanks het algemeen aanvaarde beginsel dat krenking van de eer, bestanddeel van het morele patrimonium, schade in de zin van artikel 1382 B.W. kan teweegbrengen, en dus aanspraak geeft op een passend, d.i. in de eerste plaats een volledig herstel.

* * *

Het belang van een daadwerkelijke bescherming van de eer en de goede naam kan nochtans niet voldoende beklemtoond worden.

Deze is immers de mens onontbeerlijk, wil hij de taak goed vervullen die hem als lid van de gemeenschap toekomt of aangewezen is.

Het bewustzijn van de eigen eer, van het geheel van innerlijke waarden, natuurlijke gaven en karaktereigenschappen, is immers één van de drijfveren van het menselijk handelen. Het geeft de mens de kracht en het zelfvertrouwen die onontbeerlijk zijn om zijn taak in de maatschappij naar best vermogen te vervullen. Het recht heeft dus in de eerste plaats tot opdracht deze innerlijke eer, het eergevoel van de enkeling, te beschermen tegen elke aanranding die de medemens, optredende krachtens zijn eigen vrijheid van handelen, zou kunnen plegen. Het recht van elke mens om vrij zijn gedachte te uiten mag niet eenzijdig, noch op absolute wijze uitgeoefend worden. Precies omdat dit recht inherent is aan de menselijke persoonlijkheid en dus voor elkeen moet verzekerd blijven, wordt het getemperd door andere evenwaardige en even essentiële attributen van de menselijke persoon, door de waardigheid van elke mens en door de onaantastbaarheid van zijn persoon (2).

Anderzijds dient ook het uiterlijk aspect van de eer doelmatig beschermd te worden. In het vervullen van zijn taak wordt de mens immers slechts beoordeeld en gewaardeerd in de mate van de goede of slechte hoedanigheden die door zijn gedragingen tot uiting komen. Vandaar de noodzakelijkheid dat elke mens bij zijn medemens die achting verwerft en geniet welke past voor de waarden en kwaliteiten die door zijn gedragingen tot uiting komen.

De enkeling moet dan ook de verzekering hebben dat het oordeel van de anderen nopens zijn morele, sociale en professionele waarden, zijn goede naam, niet bedreigd of geschaad worden door handelingen die deze verworven goede naam in het gedrang zouden brengen.

In die gestadige tweespalt tussen het recht op eerbiediging van het morele patrimonium van de persoon en het recht om vrij zijn mening te uiten ligt het grondprobleem van de wettelijke bescherming van de eer en de goede naam, bescherming die per se van negatieve en van relatieve aard zal zijn.

Van negatieve aard omdat een aanspraak op positieve erkenning van de eer uiteraard onmogelijk is. Wie zou op onfeilbare wijze de eer van elke enkeling bepalen, of wie zou in staat zijn om van de medemens een integrale waardering af te dwingen of hem in rechte daartoe te dwingen? De aanspraak zal dus nooit kunnen strekken tot de opvordering van positieve erkenning van eer en positieve eerbewijzen, doch enkel tot de afkeuring en bestraffing van eerkrenkingen (3).

Datgene waarop de persoon aanspraak mag maken is, door de medemens behandeld te worden in de mate dat hij zich van oneer vrijgehouden heeft: zich

niet beroofd te zien van waarden en kwaliteiten die hij verworven heeft en van de resultaten van de daden die hij verrichtte, en zich geen hoedanigheden of handelingen te zien toeschrijven die hem vreemd gebleven zijn.

Die bescherming zal ook noodzakelijkerwijze van relatieve aard zijn, omdat de eer en de goede naam geen vaste onveranderlijke inhoud kunnen hebben. Deze twee begrippen zijn afhankelijk van allerlei veranderende en evoluerende factoren, waaronder de moraal, de zeden, de levensopvatting en de hoedanigheid van elke mens.

Zo is het onmogelijk een absoluut en algemeen geldende regel voorop te stellen, evenals dit trouwens onmogelijk is in alles wat de zedelijke orde raakt.

Hoe veelzijdiger de betrekkingen tussen de individuen worden, des te moeilijker wordt het probleem van de bescherming van eer en goede naam, en des te complexer moeten de beschermingsmaatregelen uitgewerkt worden.

Bij alle volkeren heeft men het eergevoel zien toenemen, delicates en gevoeliger worden, naargelang de beschaving zich ontwikkelde en de gevoelens verfijnden.

Deze evolutie wordt reeds aangetroffen in de Atheense wetgeving. De wetten van Solo voorzagen slechts een straf voor de beledigingen, uitgesproken in tempels en openbare vergaderingen, onder vorm van een geldboete van 5 drachmen, waarvan drie drachmen aan de beledigde toegewezen werden en de andere twee aan de schatkist. Door de toename van de contacten tussen de enkelingen moest dit aanvaardbaar stelsel herzien worden en werd in latere wetten elke belediging, waar ook uitgesproken, bestraft met zeer zware geldboeten (4).

Een burger van het oude Rome zou niet begrepen hebben dat een roekeloze «in ius vocatio» of de aanspraak op een schuldvordering die men ongegrond wist, een beledigend karakter kon vertonen. Hij zou gezegd hebben dat deze handelingen op zichzelf geen enkele rechtsschending uitmaken en dat de belangen van de aangesproken of in het geding geroepen schuldenaar voldoende gevrijwaard waren door het feit dat de aanspraak wegens haar ongegrondheid geen resultaten zou opleveren. Maar onder het Imperium zag men die zaken anders. Een in zijn eer overgevoelige persoon ontdekte in die handelingen een krenking, en de rechtspraak hield zijn appreciatie voor rechtmatig, en stelde de *actio iniuriarum* in, waarvan het toepassingsgebied uitgebreid werd naargelang het eergevoel van de Romein zich ontwikkelde en verfijnde (5). Aldus werd een bescherming en een aanspraak op schadevergoeding voorzien voor allerlei gevallen die in de vroegere wetgeving niet beschouwd werden als schendingen van andermans rechten, omdat toen de draagwijdte van het private recht niet verder reikte dan de sfeer van de pecuniaire belangen (6).

Een gelijkaardige ontwikkeling wordt ook aangetroffen in het Germaanse recht, waar het eerbegrip reeds vrij vroeg zeer ontwikkeld was. Zo werden in het oudgermaanse recht reeds zware straffen voorzien voor eerkrenking, hetzij mondeling hetzij door handelingen. De Lex Salica bevatte grondig uitgewerkte normen ter bestraffing van de eerkrenkingen die in de wet gekatalogeerd waren met een overeenkomstige straf. In de bronnen werden verschillende voorbeelden gevonden van veroordelingen tot schadevergoeding wegens belediging (7). Meer en meer gingen de vonnissen gepaard met allerlei uitwendige tekenen die als «amende honorable» voor de beledigde bedoeld wa-

ren. Zo bijvoorbeeld kwam het gebruik in zwang de eerkrenker te veroordelen om, soms 7 of 8 achtereenvolgende zondagen, blootshoofds en zonder kaproen naar elk van de voornaamste kerken van de stad ter processie te gaan en op die tocht luidop mede te delen krachtens welk vonnis en om welke feiten die boete hem opgelegd werd (8).

* * *

Onze wetgever heeft, net als de buitenlandse, nagelaten een algemeen geldende en volledige begripsomschrijving te geven van die waarden, die hij als voorwerp van de beschermingsmaatregelen inzake eer en goede naam voorop stelt.

Hier ontbreekt noodzakelijkerwijze de klare begripsomschrijving, die in de bescherming van bijvoorbeeld de zakelijke en intellectuele rechten kan vooropgesteld worden. Daar beschermt de wet de titularis van het recht, zodra in zijn hoofd de voorwaarden vervuld zijn die limitatief door de wet aangegeven zijn. Degene die van een lichamelijk roerend goed bezitter is te goeder trouw *animo domini*, beschikt automatisch over een titel, die hem vrijwaart tegen eventuele aanspraken of revindicaties van derden (9). Hij die zijn handelsmerk gedeponereerd heeft in de door de wet voorgeschreven vorm, bekomt een titel om strafvervolgingen te vorderen of een burgerlijke eis in te stellen tegen de personen die dit merk namen (10).

Inzake de eer en de goede naam is er noch een algemeen geldende regel noch een absolute bescherming aanwezig. In elk geding stelt zich het probleem van de beoordeling van dit afzonderlijk geval door de rechter, op grond van enerzijds een wettelijk *ipso facto* slechts een relatief criterium geeft, en anderzijds van een reeks grondregels van het maatschappelijk leven en van de moraal, die de rechter niet alleen moet appreciëren in hun draagwijdte, maar ook in hun noodwendigheden in dit bepaald geval.

De Belgische wetgever heeft deze bescherming geregeld door enerzijds een reeks strafbepalingen die de verschillende aspecten van de kwaadwillige eerkrenking beteugelen, anderzijds door het instellen van een burgerlijke aanspraak op schadevergoeding uit onrechtmatige aantasting van de eer en de goede naam.

Hoe belangwekkend het strafrechtelijk aspect in zijn verschillende toepassingen ook weze, moet dit betoog zich beperken tot een aanstippling van de voornaamste strafbepalingen, ten einde enkele problemen van de aanspraak zelf uitvoeriger te kunnen behandelen.

De kwaadwillige aantijgingen, in de limitatief opgesomde omstandigheden van openbaarheid, van wel bepaalde feiten die van aard zijn om de betrokkene in zijn eer of goede naam aan te tasten en waarvan het wettelijk bewijs niet geleverd wordt, worden bestraft met correctionele straffen (11), evenals de kwaadwillige ruchtbaarmaking van feiten die weliswaar door een wettelijk bewijsmiddel juist bevonden werden, doch waaraan publiciteit gegeven werd met het uitsluitend oogmerk om te schaden, zonder enige reden van openbaar of privaat belang (12).

De al dan niet gepreciseerde eerkrenking, begaan tegenover ambtenaren of leden bekleed met een openbare functie in de uitoefening van hun bediening, de lasterlijke aangifte bij de overheid, en de lasterlijke aantijgingen aan een persoon tegen zijn ondergeschikte, zijn allen door afzonderlijke wetteksten strafbaar gesteld (13).

De gewone ongekwalificeerde belediging, zonder aan-

tijding van een bepaald feit, welke geuit wordt door daden, prenten, geschriften of zinnebeelden, wordt bestraft met correctionele straffen of met politiestrafpen, naargelang de beledigingen al dan niet geuit werden in de omstandigheden door de wet bepaald (14). Op de gewone mondelinge belediging is artikel 561, 7° S.W. toepasselijk, dat politiestrafpen voorziet.

En ten slotte moeten aangestipt worden de strafrechtelijke bepalingen tot beteugeling van dit vreemd overblijfsel uit de tijden van de private wraakneming, nl. het tweegevecht, dit mysterieuze vergeldingsmiddel van eerkrenkingen dat in de opeenvolgende rechtssystemen stand gehouden heeft, en als het ware de onvolmaaktheid van de wettelijke bescherming van de eer en goede naam weerspiegelde.

Inderdaad, de wet moest zich noodzakelijkerwijze afzijdig houden van de vraag hoe de goede naam van de gekrenkte persoon verworven werd, en of die voor die persoon verantwoord en verdiend was. De wet komt immers slechts tussen om de goede naam als dusdanig te beschermen, en beschermt dan ook in vele gevallen de valse eer evengoed als de ware, verdiende eer.

Daarin ligt misschien de aantrekkingskracht van het tweegevecht, dat aan de eerkrenker het bewijs leverde van de eerbiedwaardigheid van de beledigde, die omwille van zijn eer zijn leven durft op het spel zetten en aldus het onrechtmatige van de eerkrenking zal aantonen, in tegenstelling met een gerechtelijk herstel dat zich niet kan uitspreken nopens de kwaliteit van de eer van de benadeelde. Het tweegevecht werd dus al het ware beschouwd als de doodstraf tegen de eerkrenker, toegepast en ten uitvoer gelegd door het slachtoffer zelf, de enige rechter die in staat was om de zwaarwichtigheid van de eerkrenking en de valsheid van de hem toegeschreven oneer te bewijzen door de zwaarwichtigheid van de waarden die hij tot bescherming van zijn eer in het gedrang durfde te brengen.

Dit vergeldingsmiddel bleef in de hogere standen gedurende eeuwen de voornaamste vorm van bestraffing der eerkrenkingen, als een overblijfsel uit de tijden van het godsoordeel, toen men aannam dat hij die het recht aan zijn zijde had, zou aangewezen worden door de overwinning met het wapen.

De aantrekkingskracht van het tweegevecht bleef in onze beschaving zo sterk inwerken, dat de wetgever het nodig geacht heeft bijzonder zware straffen te voorzien tegen hen die door beledigingen aanleiding geven tot een tweegevecht of die de afwijzing van een duel als een gebrek aan eer, als een lafheid bestempelen (15).

Deze beschouwingen nopens het strafrechtelijk aspect van de beschermingsmaatregelen mogen beperkt worden tot één opmerking aangaande de wijze van uitoefening der publieke vordering, nl. de vereiste van klacht vanwege de beledigde persoon.

De wetgever heeft zeer terecht voor de meeste van de opgesomde misdrijven, en nl. voor de wanbedrijven gepleegd tegen private personen — de lasterlijke aangifte uitgezonderd — de strafrechterlijke vervolging afhankelijk gesteld van de voorwaarde van een voorafgaandelijke klacht (16). In deze soort van misdrijven, die een meer persoonlijk karakter vertonen, en waar de bestraffing niet zozeer de openbare orde dient dan wel de private belangen van de beledigde, werd aan de beledigde zelf de keuze gelaten, om ofwel zijn goed recht te offeren omwille van de vrede, ofwel zijn eer te verdedigen en de strijd op te nemen tegen de aanvaller. Aan het slachtoffer werd aldus de vrijheid gelaten om te oordelen of de openbaarheid van de debatten en vonnissen geen zwaardere gevolgen zou-

den hebben voor zijn eergevoel dan het eenvoudig misprijzen van de aangewende aantijgingen (17).

In vele gevallen immers bestaat de beste verdediging in het negeren van de aantijgingen, in het doodzwijgen van de omstandigheden waarin deze geschieden, of in het beletten dat de belediger benevens het effect van zijn eerkrenking, bovendien nog profijt zou halen uit de ruchtbaarheid die door de strafrechterlijke vervolging zou ontstaan rond een beschuldiging die anders ten dele onopgemerkt zou gebleven zijn.

Het invoeren van dit recht van de beledigde om zelf te beslissen over de opportuniteit van de strafrechterlijke vervolging, wordt algemeen beschouwd als een zeer gelukkige maatregel (18) en wordt trouwens in de meeste buitenlandse wetgevingen teruggevonden (19).

Het is dan ook wel enigszins bevreemdend dat de wetgever van 1867 op dit stuk een uitzondering gemaakt heeft voor de beledigingen waarop politiestrafpen gesteld zijn. Op die overtredingen is artikel 450 S.W. niet toepasselijk, en kan dus het openbaar ministerie ambtshalve vervolgingen instellen.

Deze afwijking werd als volgt gemotiveerd. Wanneer twee werklieden, zo zei de Minister van Justitie Bara, elkander beledigen op een openbare plaats, is het dan nodig dat één van hen klacht indient? Indien men dat gaat eisen, zal in de meeste gevallen geen vervolging plaats hebben, ondanks het feit dat de openbare rust verstoord werd, en men zou dan bijna even goed de strafbepaling op de belediging kunnen afschaffen (20).

Zeër terecht werd deze opvatting van de wetgever aangevochten. Indien twee mensen elkander belasteren op een openbare plaats, in aanwezigheid van verschillende personen, en geen van beide klacht doet, is de openbare orde zeker nog meer verstoord dan bij mondelinge beledigingen, en toch is in dit geval het openbaar ministerie machteloos. Wie dus het meerdere begaat zonder dat klacht gedaan wordt blijft straffeloos. Wie het mindere begaat wordt ambtshalve voor de strafrechtbank gebracht (21).

De noodzakelijkheid van een strafvervolging ambtshalve is dus zeker niet groter — wel integendeel — voor de beledigingen die onder toepassing vallen van artikel 561, 7° S.W. dan voor de eerkrenkingen waarop correctionele straffen gesteld zijn. De motieven die de wetgever aangezet hebben om voor deze laatsten de vereiste van voorafgaandelijke klacht te stellen, kunnen met evenveel grond toegepast worden op de beledigingen waarvoor politiestrafpen voorzien zijn.

* * *

In het burgerlijk aspect van de wettelijke bescherming komt de broosheid van de eer en de goede naam op treffende wijze tot uiting.

Daar stelt zich zeer scherp de moeilijkheid om aan de benadeelde een passend en volledig herstel te verzekeren.

In tegenstelling tot jongere wetboeken heeft de Code Civil de aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad vastgelegd in één enkele algemene regel. De artikelen 1382 en volgende verplichten diegene, door wiens schuld-opzet, nalatigheid of onvoorzichtigheid — schade berokkend werd, deze schade te vergoeden.

Het herstel van schade uit aantasting van eer en goede naam vindt ook in deze algemene regel zijn rechtsgrond.

Andere wetgevingen hebben deze stof vastgelegd in een stelsel van bijzondere regelen, met een eigen aan-

gepaste leer van de aansprakelijkheid en van de schadeloosstelling. De actie iniuriarum aestimatoria van het Romeins Recht was de eerste stap in die richting. De vroegere wetgeving had tot zeer onbillijke toestanden geleid wegens de instandhouding van geldboeten die door de depreciatie van de munt tot een belachelijk lage som herleid waren (22).

Het pretoriaans recht stelde de actio iniuriarum in als een vordering, waarbij de aanvaller of eerkrenker veroordeeld werd tot een veranderlijke geldboete, die door de rechter ex aequo et bono vastgesteld werd. De rechter liet zich daarbij leiden door de omstandigheden waarin het feit gepleegd was en de zwaarwichtigheid ervan, de leeftijd en de stand van de partijen, en ten slotte door de taxatie die de beledigde zelf mocht voorstellen. Deze actie was in de eerste plaats gegrond op het onrecht dat de gekrenkte persoon aangedaan was, en was ontvankelijk zelfs indien het aangetaste belang niet op geld waardeerbaar was (23).

Deze vordering is blijven voortleven in het Zuid-Afrikaans recht, dat eveneens niet vereist dat de beledigde persoon het bewijs zou leveren van een werkelijk geleden nadeel (24).

Een afzonderlijke regeling voor het herstel van eerschade vindt men ook in de Nederlandse wetgeving (25) en in het Engelse recht (26).

Dit laatste is op dit stuk zeer typisch. Het maakt onderscheid naargelang de eerkrenkende aantijging mondeling ofwel door beelden of geschriften geuit werd. Voor de «slander», de eerkrenking door woorden, was in de Common Law slechts een burgerlijke eis mogelijk. Deze vorm van belediging werd slechts beschouwd als een «civil injury» die de openbare orde niet kon verstoren. Daarentegen had het slachtoffer van de «libel», een krenking door geschriften of beelden, de keuze tussen een burgerlijke eis en strafrechtelijke vervolgingen.

Dit onderscheid was historisch gegroeid uit het feit dat tot in het jaar 1855 de «slander» tot de bevoegdheid bleef behoren van afzonderlijke rechtbanken, nl. de Courts Christian, de kerkelijke rechtbanken, die tot in de 17e eeuw de enige rechters geweest waren van alle aantastingen van eer en goede naam. Gedurende eeuwen bleef men immers die waarden beschouwen als een louter geestelijk patrimonium, als «the immediate jewel of the soul» (27).

In dit louter «artificieel en onwetenschappelijk» onderscheid, zoals het terecht door sommigen bestempeld werd (28), werd door de Defamation Act van 30 oktober 1952 dan ook een grondige ommekeer gebracht. Voortaan werd ook voor de «slander» in de meeste gevallen afgezien van de noodzakelijkheid van bewijs van bijzondere schade in hoofde van de beledigde persoon.

Er werd wel eens beweerd dat een détailregeling van het herstel van eerschade uit onrechtmatige daad, bij voorbeeld in de aard van de zopas aangehaalde formules, de voorkeur zou verdienen boven onze algemene regel van artikel 1382 B.W.

Enkele jaren geleden nog werd dergelijke kritiek uitgebracht naar aanleiding van het beroemd arrest van 27 februari 1951 van de Franse Cour de Cassation in de zaak Branly t/ Turpin (29). De erfgenamen van Edouard Branly, een belangrijke figuur in het ontstaan van de draadloze telegrafie, hadden een geding ingespannen tegen professor Turpin, omdat deze in een artikel over de geschiedenis van de radio geen gewag gemaakt had van de verdiensten van Branly. De Cour de Cassation heeft in deze zaak ge-

oordeeld dat de feitenrechter had moeten onderzoeken of Turpin, door de naam van Branly te verzwijgen, opgetreden was als een voorzichtige geschiedschrijver, die zich rekenschap gaf van zijn plicht van objectiviteit. Inderdaad, de schuld van artikel 1382-1383 van de Code Civil kan bestaan in een verzuim, zelfs zonder kwade trouw of oogmerk om te schaden, indien dit verzuim strijdig is met een wettelijke, reglementaire of conventionele verplichting.

Tegen dit arrest werd opgeworpen dat de algemeenheid en de vaagheid van het artikel 1382 gevaren in zich sluiten, wanneer men ook het gemeen recht gaat toepasselijk maken op de Franse wet van 1881 op de vrijheid van drukpers, die als een op zichzelf staand afgesloten juridisch systeem kan beschouwd worden.

Een stelsel van concrete, fragmentaire misdrijven, zegde men, laat toe voor elke soort, ook voor de aantasting van eer en goede naam, een aparte regeling van de aansprakelijkheid en van de schade op te bouwen, waarin de eigen sociologische en psychologische aspecten van de onrechtmatige daad in elke soort zouden behouden blijven (30).

Deze opvatting kan zeker niet bijgetreden worden. Zeer juist werd opgemerkt dat precies in de onbepaaldheid van het artikel de waarde ligt van onze rechtsregel die zich plooit en aanpast aan de meest wisselende werkelijkheid van beschermenswaardige belangen, «non ut ex regula ius sumatur, sed ex iure, quod est, regula fiat» (31).

Artikel 1382 B.W. bindt de rechtspraak niet aan onveranderlijke, vlug voorbijgestreefde normen, maar laat haar de mogelijkheid om, in functie van de tijdgeest, naargelang van de noodwendigheden onze rechtsregel te verruimen of te beperken.

Het Engelse stelsel bij voorbeeld kon die aanpassing niet verwezenlijken. De detailregeling, waaraan het gebonden was, sloot elke verruiming uit.

Tot in het jaar 1952 bleef men machteloos tegenover tal van nieuwe vormen van mondelinge eerkrenking. De beledigingen door middel van de radio of de televisie moesten behandeld worden als straffeloze «civil injuries», als zonder belang zijnde voor de openbare orde. Die leemte moet zeker tot grote conflicten en misbruiken aanleiding gegeven hebben. De wetgever van 1952 heeft immers onmiddellijk bij de aanhef van de Defamation Act, in artikel 1, bepaald dat de radio- en televisieuitzendingen voortaan kunnen behandeld worden als «publication in permanent form», m.a.w. dat zij als «libel» kunnen strafbaar gesteld worden.

Ook onze codex had verschillende aspecten van de schade onbesproken gelaten. Zo bijvoorbeeld de extrapatrimoniale schade. Dit begrip, waaraan de wetgever van 1804 helemaal niet schijnt gedacht te hebben (32), werd reeds zeer vroeg aan het aanvankelijk beoogde toepassingsgebied van artikel 1382 B.W. toegevoegd, zonder dat daartoe lange discussies of uitvoerige gemoetevormingen of arresten nodig waren (33).

Het viel inderdaad niet te ontkennen dat, indien de wetgever van 1804 aan die vorm van schade gedacht had, hij ook het herstel van die schade zou bevolen hebben. Hij regelde wel in andere concrete gevallen het herstel van schade die uitere aard grotendeels van extrapatrimoniale aard is (34). De idee van de herstelbaarheid van louter extrapatrimoniale schade was bovendien ook reeds in het oude recht erkend geworden (35).

Onze rechtsregel biedt dus, door zijn aanpassings-

vermogen, voorzeker onmiskenbare voordelen tegenover de zoëven besproken détailregelingen.

Waar de mogelijkheid gebleken is om het toepassingsgebied van artikel 1382 B.W. te verruimen tot, en aan te passen aan de verschillende nieuwe vormen waarin de schade en de onrechtmatige daad zich kunnen voordoen, moet ongetwijfeld ook voor de schade uit aantasting van eer en goede naam die zelfde mogelijkheid bestaan om het herstel aan te passen aan de verschillende nieuwe vormen waarin de schade en de onrechtmatige daad zich kunnen voordoen; dan moet ongetwijfeld ook voor de schade uit aantasting van eer en goede naam die zelfde mogelijkheid bestaan om het herstel aan te passen aan de noodwendigheden van een doelmatige bescherming.

Welnu, gaan wij even na welk herstel in de praktijk toegekend wordt aan het slachtoffer van eerkrenking. Wanneer men die praktijk toetst aan de algemene beginselen die gehuldigd worden nopens de draagwijdte, de begroting en de vorm van de schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, dan stelt zich de vraag of die algemene principes in deze stof wel steeds een adequate toepassing vinden.

Die algemeen aanvaarde beginselen worden in feite slechts effectief toegepast in één aspect van de bescherming van de eer en de goede naam, namelijk ten aanzien van de eer en goede naam die renderen, die de basis vormen van een professionele of handelsactiviteit.

Voor de zakenman is de instandhouding van zijn goede naam een levenskwestie. Wie hem van oneerlijkheid of slordigheid in het nakomen van zijn verbintenissen beschuldigt, raakt hem veel dieper dan iemand die hem zou bestelen of die zijn privaat of familiaal leven in het gedrang zou brengen ⁽³⁶⁾.

Op dit plan zal dan ook de eer en de goede naam bijzonder gevoelig blijken te zijn, en de geringste aantasting zal in vele gevallen aanleiding geven tot een nijdig proces, waarin de benadeelde dikwijls een bevredigend herstel kan bekomen.

In die zaken kan de omvang van de schade in zekere mate vastgesteld worden door de aanwending van objectieve criteria die toelaten de gederfde winst, de daling van het zakencijfer, de aantasting van het concurrentievermogen te achterhalen.

Het is echter opvallend dat een dergelijke bekommernis voor de integriteit van die waarden niet aange troffen wordt in de andere facetten van de bescherming van de eer en de goede naam, waar het dikwijls gaat om louter extrapatrimoniale schade, en waar zich bijzondere moeilijkheden stellen wanneer het er op aankomt de schade vast te stellen en te begroten.

Hier ontbreekt noodzakelijkerwijze elk vast criterium, omdat geen enkele norm kan vooropgesteld worden die een nauwkeurige algemeen geldende omschrijving kan geven van het gekrenkte goed. Vermits hier de gekrenkte waarde van een gans andere orde is dan die van het toegewezen herstel, is geen enkele passende waardemeter aanwezig om de equivalentie vast te stellen tussen de geleden schade en de toegekende genoegdoening.

Deze beoordeling is zodanig delikaat dat niet alleen bij de rechter een zekere schroom vastgesteld wordt om de waarde van het gekrenkte goed uit te drukken.

Ook bij de benadeelde zelf treft men in vele gevallen de neiging aan om de gevraagde genoegdoening te beperken tot een principiële erkenning van zijn goed recht, door zijn eis te herleiden tot de « symbolische

frank » schadevergoeding, of zelfs geen aanspraak op schadeloosstelling te maken.

Het feit dat het slachtoffer zelf dikwijls aldus handelt zou volgens Mazeaud ⁽³⁷⁾ het bewijs leveren dat een louter platonische schadeloosstelling in vele gevallen het verbroken evenwicht voldoende kan herstellen.

Zulke gevolgtrekking is zeker gevaarlijk. Wanneer de benadeelde zijn eis beperkt tot de symbolische frank schadevergoeding, gebeurt dit misschien niet zozeer ten gevolge van een gebrek aan belangstelling voor de integriteit van zijn eer, of omdat hij de eerschade als voldoende hersteld waant door een principiële vergoeding.

Mogelijk is die houding integendeel ingegeven door de vrees dat, indien de benadeelde een naar zijn oordeel passende schadeloosstelling zou vragen, de rechtbank of de tegenpartij daarop zou reageren op een dergelijke wijze dat de uitspraak eerder als een blaam zou voorkomen dan wel als een inwilliging van zijn aanspraak op herstel. Het vonnis dat de gevraagde genoegdoening slechts principieel gegrond verklaart en zich houdt aan een platonische genoegdoening, komt dan immers eerder neer op een miskenning van de aanspraken van de benadeelde en als een onrechtstreeks verwijt van geldzucht.

Het zou te betreuren zijn indien die begrijpelijke vrees, ingegeven door een zeker gevoel van fierheid, een aanspraakgerechtigde zou weerhouden een schadeloosstelling te vorderen die hem krachtens de wet toekomt, of dat hij in zijn gewettigd vertrouwen in een rechtvaardige bescherming van dit hoogst belangrijk element van zijn persoonlijkheid zou ontgoocheld worden.

Dergelijke resultaten, waartoe het systeem van de theoretische principiële genoegdoening onvermijdelijk moet leiden, zijn zeker ver verwijderd van de geest van artikel 1382 B.W., dat ook voor de eerschade, ondanks de broosheid van de beschikbare criteria, een volledig herstel verzekert.

De schadeleer neemt als een hoofdprincipe aan dat onze rechtsregel elke vorm van schade uit onrechtmatige daad dekt, op welke wijze die ook veroorzaakt werd.

De schade uit aantasting van eer en goede naam zal dikwijls een extrapatrimoniaal karakter vertonen. Niet alleen onder vorm van de smart die het slachtoffer ondergaat door een onverdiende spot of misprijzen, maar ook als louter morele schade in de enge zin van het woord. De krenking van het geheel van zedelijke, sociale of professionele waarden is immers op zichzelf reeds een aantasting van het erapatrimonium, welke zeker kan vastgesteld en begroot worden. Naargelang van de gevallen, kan deze schade zich ook voordoen onder de vorm van allerlei verwickelingen in het leven van het slachtoffer, die diens vermogen in feite niet verarmen of aantasten.

Het hoeft geen betoog dat ook vermogensschade door eerkrenkingen kan teweeggebracht worden, en dit zeker in de gevallen waar het slachtoffer een beroep uitoefent waarin de goede naam determinerend is of toch een belangrijke rol speelt in zijn krediet, in zijn verhouding tot de cliënteel, en de krenking per se een weerslag kan hebben op zijn zaken.

In deze diverse vormen van schade uit eerkrenking kan krachtens artikel 1382 B.W. aanspraak gemaakt worden op een zo volledig mogelijk herstel.

Het begrip « schadeloosstelling » impliceert dat de benadeelde zo goed mogelijk geplaatst wordt in de toe-

stand waarin hij zou verkeerd hebben indien de onrechtmatige eerkrenking niet gepleegd ware.

De benadeelde heeft het recht te eisen dat de schade volledig weggenomen wordt, of — indien dit niet mogelijk is — dat deze gecompenseerd wordt door een waarde die aan de opgelopen schade gelijkwaardig is.

Maar hoe zal bij eerkrenking de omvang van de schade bepaald worden? Hoe zal men de waarde van het gekrenkte goed en de daarmee overeenstemmende schadeloosstelling begroten?

Voor het herstel van vermogensschade uit eerkrenking zal de rechter in een zekere mate objectieve criteria kunnen benutten. Deze schade kan achterhaald worden door een vergelijking tussen de toestand op het ogenblik waarop de schadeloosstelling vastgesteld wordt en de hypothetische toestand waarin het slachtoffer gebleven ware indien de onrechtmatige daad niet was gepleegd⁽³⁸⁾, of door een vergelijking met andere gelijkaardige gevallen of aanknopingspunten waardoor ten minste zekere bestanddelen van de schade voor een juiste begroting vatbaar zijn. Deze schade moet uiteraard onvolkomen hersteld zijn, indien men zich tot een symbolische schadeloosstelling beperkt. Het verlies van een vermogensbestanddeel kan slechts passend vergoed worden door een ander gelijkwaardig vermogensbestanddeel. Wanneer deze schade niet met wiskundige nauwkeurigheid vast te stellen is, en de rechtbank die dus *ex aequo et bono* moet begroten, dan nog moet dit gebeuren op grond van zulke aanknopingspunten dat de werkelijkheid zo dicht mogelijk benaderd wordt, en kan er dus geen sprake zijn van een doeltreffende principiële vergoeding.

De begroting van de eerschade van extrapatrimoniale aard stelt problemen van een gans andere orde.

De moeilijkheid bestaat hier niet zozeer in de erkenning van werkelijk vaststaande schade. Men kan immers niet ontkennen dat, naast de louter zedelijke schade (nl. de krenking van een zedelijke waarde), een werkelijk nadeel geleden wordt, bijvoorbeeld door de smart die de gekrenkte persoon lijdt ten gevolge van het misprijzen waaraan hij blootgesteld werd. Maar hoe zal dit nadeel gemeten worden, en welke waarde zal als compensatie ervan moeten toegekend worden?

Hier kan natuurlijk geen sprake zijn van een terugplaatsen van het slachtoffer in de toestand waarin het zou gebleven zijn indien de onrechtmatige daad niet gepleegd ware. De ontnomen eer kan niet teruggegeven worden. Vermits de gekrenkte waarde tot de morele orde behoort en niet vatbaar is voor een economische waardering, zal moeten beroep gedaan worden op een equivalente waarde die in het morele patrimonium een element zal terugplaatsen dat zoveel mogelijk en op de best passende wijze de gekrenkte waarde zal benaderen.

De vaststelling van deze waarde is weliswaar een uiterst delikate taak.

De moeilijkheid om het herstel juist te bepalen en de onmogelijkheid van een herstel in natura nemen echter niet weg dat de schade werkelijk bestaat, en sluiten in genen dele de verplichting tot schadeloosstelling uit⁽³⁹⁾.

Het probleem mag niet gesteld worden in die zin dat zou moeten gemeten worden hoeveel de geleden smart waard is, en welke geldsom of andere waarde daarmee overeenstemt.

De schadeloosstelling strekt hier niet tot de opheffing van de geleden smart, maar tot de toekenning van een waarde die aan de benadeelde die zedelijke voldoening zal geven welke in de plaats kan gesteld worden van de ontnomen of gekrenkte waarde⁽⁴⁰⁾.

Dit karakter van de genoegdoening voor eerschade van extrapatrimoniale aard geldt evenzeer voor alle andere gevallen waar de schade buiten het vermogen van de benadeelde blijft.

In al die gevallen beschikt de rechter evenmin over een passende waardemeter om vast te stellen welke smart ondergaan werd en welke genoegdoening daaraan equivalent is.

Bij de begroting van de genegenheidsschade bijvoorbeeld, evenzeer als voor de eerschade, is de rechter verplicht zijn schatting van de genoegdoening af te leiden uit de aard van de geleden schade en de weerslag ervan op de benadeelde, zonder dat kan uitgemaakt worden welke smart die bepaalde benadeelde geleden heeft.

In dit geval blijkt de begroting van de genoegdoening nochtans geen ernstige moeilijkheden op te werpen, ondanks het feit dat de beschikbare criteria even broos en even arbitrair zijn als deze tot bepaling van de genoegdoening voor eerschade.

Er kan dan ook geen verklaring gevonden worden waarom de begroting van de eerschade dikwijls als een onoverkomelijke moeilijkheid voorgesteld wordt en dus op een principiële vergoeding aangestuurd wordt, wanneer een adaequate schadeloosstelling wel mogelijk blijkt in andere gevallen waar de schade eveneens tot de zedelijke orde behoort, waar evenmin enig vast criterium de begroting der genoegdoening kan leiden.

* * *

Het herstel van de eerschade zal, naargelang de gevallen, bestaan in een geldsom of zo mogelijk in een andere vorm die beter aangepast is aan de aard van de schade die door de eerkrenking geleden werd.

Onze wetgever voorzag geen enkele beperking van de vorm van de schadeloosstelling noch een rangorde waarin de verschillende herstellvormen moeten aangewend worden. Jongere wetboeken integendeel hebben ofwel de schadeloosstelling in natura als primaire herstellvorm vooropgesteld⁽⁴¹⁾, ofwel de voorkeur gegeven aan een geldelijke veroordeling⁽⁴²⁾.

Uiteraard moet de voorkeur gegeven worden aan die vormen van herstel, die aangepast zijn aan de eigen aard van de schade, aan het herstel in specifieke vorm, van welke aard of vorm dit ook weze⁽⁴³⁾.

De geldelijke genoegdoening is dan ook slechts een subsidiaire vorm van schadeloosstelling, wanneer een herstel in specifieke vorm onmogelijk is of de geleden schade niet volledig dekt.

Dit subsidiair karakter kan niet genoeg benadrukt worden in het domein van het herstel van de schade uit aantasting van eer en goede naam.

Naargelang de middelen tot eerkrenking in omvang en diversiteit toenemen, nemen immers ook de mogelijkheden van een aan die eerkrenkingen aangepast herstel in dezelfde mate en met dezelfde diversiteit toe.

Door de verscheidene middelen waarmee de onrechtmatige eerkrenking gepleegd werd, kan de veroorzaakte schade ook hersteld worden.

Enkele van die mogelijkheden van herstel in specifieke vorm verdienen een nadere toelichting.

De meest adaequate vorm ware voorzeker het persoonlijk herstel van de eerschade door de aansprakelijke zelf, die de onrechtmatigheid van de geuite aantijgingen openbaar zou erkennen en het slachtoffer schadeloos zou stellen voor de inmiddels veroorzaakte schade.

Het Nederlands Burgerlijk Wetboek heeft in zekere zin deze vorm van herstel uitdrukkelijk voorzien. Artikel 1410 bepaalt dat de aansprakelijke kan aanbod doen om voor de rechter een openbare verklaring af te leggen dat de gepleegde daad hem leed doet, dat hij deswege verschoning vraagt, en de beledigde houdt voor een persoon van eer. Door het afleggen van die verklaring ontsnapt de aansprakelijke aan de maatregelen die door art. 1409 bepaald zijn, namelijk de gerechtelijke laking van de gepleegde daad als lasterlijk of beledigend, en de aanplakking van het vonnis. Deze herroeping van de geuite aantijging heeft echter geen enkele weerslag op de aanspraak op schadeloosstelling, die door het slachtoffer, ondanks de verontschuldiging van de aansprakelijke, kan doorgedreven worden.

Verschillende wetgevingen hebben de mogelijkheid voorzien de aansprakelijke tot een dergelijke verontschuldiging te veroordelen. De « amende honorable », de veroordeling tot openbare verontschuldiging werd dikwijls toegepast in het oudnederlands recht, o.a. onder vorm van het symbolische « weer in de mond kloppen » van de belediging (44), of een eerherstel tijdens de ommegang (45). Deze herstellvorm bestaat thans nog in het Zuid-Afrikaans recht, hoewel hij enigszins in onbruik geraakt door het feit dat de regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging ervan, nl. de gevangenzetting, door de rechtbank ongaarne toegepast wordt (46). Hij wordt eveneens toegepast in Zwitserland, in de gevallen waar de onrechtmatige daad en de toegebrachte schade bijzonder ernstig zijn (47).

Dergelijke veroordelingen zijn in ons stelsel tegenstrijdig met het principe dat de tenuitvoerlegging door dwang op de aansprakelijke om persoonlijk een materiële handeling te verrichten niet mogelijk is. Dergelijke veroordeling wordt dan ook beschouwd als een aanslag op de persoonlijke vrijheid van de aansprakelijke (48).

Niettemin verdient deze herstellvorm een nadere bespreking. Indien de aansprakelijke niet tot de intrekking van de eerkrenking kan gedwongen worden, is artikel 132 B.W. toch niet onverenigbaar met een vrijwillige verontschuldiging door de aansprakelijke. De rechter zal in concreto dit vrijwillig eerherstel mogen aanrekenen als een herstel in specifieke vorm (49). Een dergelijke erkenning van de onrechtmatigheid van de aantijging door de aansprakelijke zelf afgelegd voor de rechtbank, en in het vonnis vermeld, zal voorzeker het slachtoffer veel meer in zijn eer herstellen dan een louter symbolische erkenning van het gekrenkte belang in een vonnis, dat aan de aansprakelijke totaal vreemd blijft.

Er is meer. De rechtspreuk « nemo potest praecise cogi ad factum » verbiedt de dwang uitgeoefend om een persoon tot een bepaalde handeling te brengen, doch niet het ondernemen van pogingen om hem aan te zetten tot het vrijwillig verrichten van die handeling. Het belet de rechter de aansprakelijke door dwangmiddelen te verplichten tot de intrekking van de eerkrenking, maar verbiedt hem niet die maatregelen te treffen die de aansprakelijke tot die handeling zullen aanzetten (50).

Mazeaud heeft op treffende wijze die bevoegdheid van de rechter toegelicht in de volgende bewoordingen. De wetgever heeft in de eerste plaats aan de rechter opgedragen de schadelijke gevolgen van de onrechtmatige daad weg te nemen en heeft hem daarin de volledige vrijheid gelaten. Waarom dan van de rechter een werktuig maken dat slechts de schade moet berekenen, zonder hem het recht toe te kennen

om de schade anders dan door betaling te doen vergoeden? Waarom een als onrechtmatig erkende daad laten bestaan, op voorwaarde dat het slachtoffer verder betaald wordt, en de dader toelaten zich alles te veroorloven mits hij het slachtoffer vergoedt? Men vergeet dat het geld, indien het de schade compenseert, deze schade niet wegneemt, en dat de enige doelmatige veroordeling diegene is die de krenking zelf doet verdwijnen. De rechter heeft dan ook, door de aard zelf van zijn opdracht, ook de macht om die maatregelen te bevelen die de schade volledig zullen wegnemen (51).

In die geest kan de rechter zeker een nobele rol spelen in het herstel van eerschade. Zelfs indien het slachtoffer aan die vorm niet zou houden, heeft de rechter de bevoegdheid om souverain de verontschuldiging van de aansprakelijke te aanvaarden als de best passende vorm van herstel (52).

De aanspraakgerechtigde kan immers slechts het herstel in specifieke vorm afwijzen indien hij daartoe een rechtmatig belang heeft dat tegen het strijdig belang van de aansprakelijke opweegt, en zal zich zeker niet op een rechtmatig belang kunnen beroepen om de minder passende geldelijke schadeloosstelling of genoegdoening te verkiezen boven het verschaft passende herstel (53).

Het is evident dat de rechter de verontschuldiging als herstel in specifieke vorm zou kunnen in aanmerking nemen, wanneer die geschied is vóór het instellen van de eis tot schadeloosstelling, bijvoorbeeld wanneer korte tijd na een schadelijke berichtgeving, in hetzelfde dagblad een duidelijke en rechtzinnige rechtzetting gepubliceerd wordt (54).

Een ander herstel in specifieke vorm, dat in onze samenleving meer en meer op de voorgrond treedt, is de publicatie.

Het hoeft geen betoog dat de aantasting van eer en goede naam door de zucht van het publiek naar sensatie en schandaaltjes, in de moderne verspreidingsmiddelen een zeer ver reikend, krachtig en dikwijls welwillend hulpmiddel gevonden heeft om een rechtbaarheid op grote schaal te verzekeren. Bovendien kan door de nauwer geworden contacten tussen de enkelingen een eerkrenkende aantijging, zelfs zonder hulp van de moderne verspreidingsmiddelen, op zeer korte tijd een grote rechtbaarheid bekomen hebben. Het slachtoffer wordt aldus blootgesteld aan het misprijzen van een onbepaalde, hem onbekende groep mensen.

Het herstel van de eerschade zal dan slechts doelmatig kunnen zijn, indien daartoe beroep gedaan wordt op een verspreidingsmiddel dat in staat is het eerherstel te doen doordringen in die kringen waar de onrechtmatige daad weerklank gevonden heeft (55), en bij voorkeur op het verspreidingsmiddel dat voor de eerkrenking aangewend werd, opdat het eerherstel diezelfde groep op dezelfde wijze zou kunnen bereiken.

De wetgever heeft ten aanzien van de eerkrenkingen door middel van de periodieke pers uitdrukkelijk de mogelijkheid bekrachtigd om de eer en de goede naam te verdedigen door de weerlegging van die aantijging in hetzelfde blad dat de eerkrenking gepubliceerd heeft.

Het recht tot antwoord, ingesteld door artikel 13 van het decreet van 1831, geeft aan het slachtoffer het recht om binnen de gestelde perken de uitgever van het blad te dwingen tot de publicatie van zijn weerlegging van de in dit blad tegen hem gerichte aanval.

Dit recht vormt aldus een uitzondering op het beginsel van onze wetgeving, dat het slachtoffer zichzelf geen recht mag doen. De onrechtmatige daad geeft slechts aanleiding tot een aanspraak op schadeloosstelling. Hier echter mag het slachtoffer, door de uitoefening van zijn recht tot antwoord, zich eigenmachtig het herstel van de geleden schade verzekeren ⁽⁵⁶⁾.

De eerder laconische omschrijving van dit recht in het decreet van 1831 werd door de rechtspraak en onlangs door de wet van 23 juni 1961 uitgewerkt tot een uiterst probaat middel om, zonder de uitspraak van een soms langdurig geding tot schadeloosstelling te moeten afwachten, onmiddellijk de berokkende schade tegen te gaan op het ogenblik dat nog de meeste kans bestaat om de onjuistheid van de aantijging aan te tonen, verder schade te voorkomen of andere bladen te weerhouden van het overnemen van het kwetsend artikel.

De nieuwe wet heeft de toepassingsmogelijkheden van het recht tot antwoord zeker verruimd. Thans is dit recht ook opengesteld voor de personen die, hoewel niet nominatim of onrechtstreeks vernoemd, in een artikel impliciet aangewezen worden ⁽⁵⁷⁾. Er bestond in de rechtspraak trouwens reeds een duidelijke strekking om het toepassingsgebied op dit punt uit te breiden ⁽⁵⁸⁾.

De rechten en verplichtingen van de betrokken persoon en van de uitgever van het blad zijn thans nauwkeurig omschreven, meestal in de lijn van de modaliteiten die door de rechtspraak sinds 1831 vooropgesteld waren ⁽⁵⁹⁾, en de gronden tot weigering van de inlassing werden omstandig geregeld. De publicatie mag geweigerd worden indien het antwoord niet in rechtstreeks verband staat met de aangevochten tekst, in een andere taal opgesteld, onrechtmatig of beledigend zou zijn of zonder noodzakelijkheid derden in de zaak zou betrekken ⁽⁶⁰⁾.

Een niet gerechtvaardigde weigering of de niet-naleving van de voorgeschreven modaliteiten van opneming van het antwoord geven aanleiding tot strafrechtelijke vervolgingen en een bij vonnis bevolen inlassing, na klacht van de benadeelde persoon ⁽⁶¹⁾.

Natuurlijk kan op grond van de onrechtmatige houding van de uitgever ook een burgerlijk geding ingesteld worden, tot herstel van de daardoor geleden schade. De wet voorziet trouwens expliciet dat de uitoefening van het recht van antwoord alle andere, hetzij strafrechtelijke hetzij burgerlijke verweermiddelen of aanspraken onaangetast laat ⁽⁶²⁾.

Een gelukkige innovatie is zeker de bepaling dat het antwoord in zijn geheel, zonder tussenvoeging moet afgedrukt worden op dezelfde plaats en in dezelfde lettertekens als de aangevochten tekst ⁽⁶³⁾. Deze bekommernis van de wetgever moge een leidraad zijn om ook voor de publicatie als schadeloosstelling de modaliteiten, plaats van opneming e.d.m. nauwkeurig vast te leggen. Het gebeurt immers al te dikwijls dat het effect van de publicatie ontzenuwd wordt door het feit dat die ergens op een weinig gelezen bladzijde van het dagblad of weekblad voorkomt.

De restrictie die in het wetsontwerp voorzien was betreffende de noodzakelijkheid van een rechtmatig belang in de uitoefening van het recht tot antwoord werd in de wet niet doorgevoerd. De aangevallen persoon behoudt volledige vrijheid om zelf het belang of de wenselijkheid van de weerlegging van de aanval op de zopas besproken wijze te beoordelen.

Niettemin zou de rechter desgevallend het stilzetten van het slachtoffer als eigen schuld kunnen aanrekenen. Bijvoorbeeld wanneer wegens de concrete om-

standigheden van de zaak moet aangenomen worden dat het slachtoffer in staat was om gebruik te maken van zijn recht tot antwoord, en dit normaliter, rekening houdende met zijn persoonlijke toestand, ook zou gedaan hebben. In dit geval zal bij een latere eis tot geldelijke genoegdoening, zijn nalatigheid om door de uitoefening van het recht tot antwoord de schade te beperken zeker een rol spelen in de vaststelling van de schadeloosstelling ⁽⁶⁴⁾.

De algemeenheid van artikel 1382 B.W. laat ook, op het terrein van de publicatie als vorm van herstel van eerschade de rechter volledig vrij om de meest aangepaste wijze van schadeloosstelling te bevelen. Door de verschillende middelen die voor de eerkrenking kunnen aangewend worden zal ook de eerschade kunnen hersteld worden, in tegenstelling bijvoorbeeld met het Nederlands Burgerlijk Wetboek dat voor eerkrenking, zelfs wanneer die door de pers geschied is, de aanplakking als enige mogelijke vorm van publicatie aanvaardt ⁽⁶⁵⁾.

De toepassing van de publicatie als herstel in specifieke vorm vergt echter uiteraard dat nauwkeurig omschreven wordt in welke modaliteiten zij zal geschieden. Deze maatregel mag immers slechts aangewend worden in die gevallen, in die mate en in die vorm die in verhouding staan tot de aard en de omvang van de schade ⁽⁶⁶⁾. Bijvoorbeeld wanneer de eerkrenkende aantijgingen op een beperkte schaal verspreid werden, moet de publicatie zoveel mogelijk aan die omstandigheid aangepast worden ⁽⁶⁷⁾.

Een vonnis, dat die herstellvorm slechts in vage termen zou bevelen, zou immers door een handige uitbuiting vanwege de aanspraakgerechtigde de omvang van de door de rechter bedoelde ruchtbaarheid ver kunnen te buiten gaan. Dit zou een nutteloze en zeker ongewenste vernedering betekenen voor de aansprakelijke, en meer tot straf dan wel tot schadeloosstelling strekken.

Die bekommernis vinden we terug in de Franse rechtspraak ⁽⁶⁸⁾ evenals in de Duitse rechtsleer en rechtspraak, waar bijvoorbeeld de publicatie in een dagblad ongewenst geacht wordt wanneer de onrechtmatige daad gepleegd werd door middel van een rondschrijven of in een vaktijdschrift ⁽⁶⁹⁾.

Men treft die ook aan in de gevallen waar onze wetgever in bijzondere wetten de publicatie van het vonnis voorzien heeft ⁽⁷⁰⁾.

Een duidelijke omschrijving in het vonnis van de modaliteiten van publicatie, o.a. de plaats en de bladzijde waarop het vonnis zal gedrukt worden, het formaat van de aanplakbrieven, de duur van de aanplakking, de maximum toegelaten kostprijs, e.d.m., kunnen zeker een adaequate tenuitvoerlegging van het vonnis slechts bevorderen.

Er mag aangenomen worden dat in het vonnis niet moet bepaald worden dat de publicatie zal geschieden onder de rubriek «gerechtelijk herstel». Dit gebruik is inderdaad zodanig ingeburgerd dat, wanneer de rechter het aangewezen achtte daarvan af te wijken, hij oordeelde de reden ervan in het vonnis te moeten vermelden ⁽⁷¹⁾.

De vraag of het vonnis al dan niet in extenso zal gepubliceerd worden zal in vele gevallen bepaald worden door de aard van de zaak zelf. Meestal zal de publicatie van het beschikkend gedeelte volstaan, mits de juiste toedracht van de zaak daaruit voldoende blijkt. Indien daaromtrent niets gepreciseerd werd, mag de aanspraakgerechtigde naast het beschikkend gedeelte ook de motieven van de uitspraak publiceren ⁽⁷²⁾. Soms werd dit recht in het vonnis uitdruk-

kelijk voorzien (73), of werd bepaald dat de uitvoeringsformule niet mede mag gepubliceerd worden (74).

Meestal wordt de keuze van het dagblad, waarin de bevolen publicatie zal afgedrukt worden, overgelaten aan de benadeelde. Deze maatregel voorkomt dat de onwil van de in het vonnis aangeduide uitgever de tenuitvoerlegging onmogelijk zou maken. De aanspraakgerechtigde is trouwens de best geplaatste persoon om te oordelen welke bladen zijn herstel op de meest adequate wijze zullen ruchtbaar maken in de middens waar de eerkrenking doorgedrongen is.

Indien het vonnis geen publicatie bevolen heeft zal de benadeelde niet gerechtigd zijn om eigenmachtig de uitspraak te laten publiceren (75). Sommige uitspraken hebben voorzichtig vermeden op dit punt stelling te nemen (76) of het tegendeel voorgehouden (77), zich beroepend op het beginsel van de openbaarheid van de debatten en de vonnissen, gehuldigd door onze Grondwet. Het kan echter niet ontkend worden dat alleen de rechter de bevoegdheid heeft om de draagwijdte te bepalen van de ruchtbaarheid die aan het vonnis moet gegeven worden binnen de perken van de door de benadeelde geleden schade (78).

Wanneer de aansprakelijke veroordeeld wordt om zelf de publicatie van het eerherstellend vonnis in zijn blad te doen zal vanzelfsprekend moeten bepaald worden binnen welke termijn de publicatie zal geschieden en welke schadevergoeding zal verschuldigd zijn in geval van onwil van de schuldenaar (79).

Hier kan het voor de benadeelde van groot belang zijn dat hij vanwege de aansprakelijke de uitvoering van het bevolen herstel in specifieke vorm bekomt in plaats van zich te moeten vergenoegen met de voorziene vervangende schadeloosstelling.

Er werd dan ook gezocht naar een middel om in zekere mate de schuldenaar te dwingen tot het nakomen van het hem opgelegde bevel tot herstel in specifieke vorm, door een vervangende schadeloosstelling te voorzien die de maat van de schade veroortroft en eerder het karakter had van een dwangsom. Dergelijke procédés werden echter door het Hof van Cassatie als onwettig veroordeeld, omdat elke wettelijke grondslag voor dergelijke sancties of dwangmiddelen ontbreekt (80).

Uit het vonnis moet dus blijken dat de schadeloosstelling voor de vertraging in de uitvoering van de bevolen publicatie en de vervangende schadeloosstelling strekken tot vergoeding van de schade die de benadeelde zal oplopen door het niet-nakomen van de schuldenaar.

Dezelfde maatregelen zullen aangewezen zijn in de diverse vormen van herstel, waar door aangepaste beschikkingen het verder veroorzaken van eerschade wordt tegengewerkt.

Onder die vormen mogen vermeld worden het verbieden van de verkoop van boeken of publicaties, tenzij mits bepaalde weglatingen of wijzigingen in de tekst (81), de vernietiging van eerkrenkende publicaties, de inbeslagname, of de inlassing van de tekst van het vonnis in de nog voorhanden zijnde exemplaren van de eerkrenkende publicatie.

* * *

In deze zin moge besloten worden :

van de doden zegt men : opera eorum sequuntur illos. Voor de levenden is het hun faam die hun blijft, en eerbied en bescherming behoeft.

Ons artikel 1382 B.W. biedt naast zijn alomtegenwoordigheid tevens het voordeel dat hij aan elk aspect

van de onrechtmatige daad en aan de noodwendigheden van een volledige schadeloosstelling kan aangepast worden.

Waar de broosheid van de eer en de goede naam deels haar oorsprong kan hebben in een zekere schroom om ook in die stof de aanpassingsmogelijkheden van onze rechtsregel te benutten, is het zeker de moeite waard ook hier de wet toe te passen in al de mogelijkheden die zij biedt, door een concrete beoordeling van de omvang van de schade en door het voorzien van een aangepaste schadeloosstelling, zo mogelijk in specifieke vorm, of bij gebrek aan beter door een geldelijke genoegdoening die zeker niet zal moeten beperkt blijven tot een principiële erkenning, waar in andere even broze aangelegenheden de mogelijkheid van een concrete aanpassing van het herstel wel blijkt te bestaan.

- (1) von Ihering, Kampf um's Recht, blz. 19.
- (2) Josserrond, De l'esprit des droits et de leur relativité, nr. 158.
- (3) K. Binding, Die Ehre und ihre Verletzbarkeit, blz. 22.
- (4) J.J. Thonissen, Le droit pénal de la république athénienne, blz. 279 en volg.
- (5) von Ihering, Actio iniuriarum, vert. de Meulenaere, blz. 3.
- (6) Ibid., blz. 4.
- (7) Fockema-Andraee, Het oud-nederlands burgerlijk recht, blz. 112.
- (8) J.B. Cannaert, Bijdrage tot de kennis van het oud strafrecht in Vlaanderen, blz. 152.
- (9) Art. 2230 en 2279 B.W.
- (10) Wet van 1 april 1879.
- (11) Art. 443, 444 en 446 S.W.
- (12) Art. 445 S.W.
- (13) Art. 275 en volg., art. 445 en 448, 2°, S.W.
- (14) Art. 448 S.W.
- (15) Art. 423 en volg. S.W.
- (16) Art. 450 S.W.
- (17) H. Bekaert, De aanranding van de eer en de goede naam van personen in het Belgische recht, R.W. 1938-1939, 1494.
- (18) H. Bekaert, op. cit., 1494; - Nijpels en Servais, Code pénal interprété, ad. art. 450, nr. 1.
- (19) Zwitserland: art. 173, 174, 177 c.p.; - Duitsland: § 194 StGB; - Italië: art. 597 codice penale; - Spanje: art. 467 código penal.
- (20) Legisl. crim. de la Belgique, tit. X, VII, 28.
- (21) De Vigne, De scheldwoorden in ons strafrecht, blz. 24.
- (22) J.C. Van Oven, Leerboek van Romeins privaatrecht, nr. 208, blz. 346.
- (23) J.C. Van Oven, op. cit., nr. 210, blz. 347.
- (24) Maasdorp's Institutes of South African Law, IV, blz. 101.
- (25) Nederlands B.W., art. 1408 tot 1416.
- (26) Defamation Act, 30 oktober 1952.
- (27) Richard O'Sullivan, A guide to the defamation act 1952, blz. 6.
- (28) Spencer Bower, Actionable Defamation, blz. 285.
- (29) Cass. fr. 27 febr. 1951. Rec. Dalloz 1951, 329.
- (30) J. Carbonnier, Le silence et la gloire, Rec. Dall. 1951, chronique 28, blz. 119 en volg.
- (31) J. Ronse, Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, nr. 110, blz. 100.
- (32) Mazeaud H. & L., Responsabilité civile, 4° uitgave, I, nr. 301, blz. 323.
- (33) Vgl. Brussel, 6 jan. 1820, Pas. 1820-1821, 8; - Cass. 17 maart 1881, I, 163; - Cass. fr. 15 juni 1833, S. 1833, I, 458.
- (34) Art. 68 en 179 B.W.; - Beltjens, Encyclopedie du droit civil belge, ad art. 179, nr. 7.
- (35) Mazeaud, I, nr. 299, blz. 322.
- (36) von Ihering, Kampf um's Recht, blz. 30.
- (37) Mazeaud, I, nr. 319, blz. 336.
- (38) A.P.R. tw. Schade en Schadeloosstelling van J. Ronse, 642.
- (39) De Page, II, nr. 951bis, blz. 896; - Vgl. Rb. Kortrijk, 15 april 1948, R.W. 1948-1949, 651.
- (40) Mazeaud, I, nr. 314, blz. 332.
- (41) Duits B.G.B., § 249.
- (42) Italiaans c.c., art. 2058.
- (43) J. Ronse, Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, nr. 417, blz. 294.
- (44) De Blécourt, Kort begrip van het oud-Nederlands burgerlijk recht, blz. 449; - Fockema Andraee, Het oud-Nederlands burgerlijk recht, blz. 112.
- (45) J.B. Cannaert, Bijdragen tot de kennis van het oude strafrecht in Vlaanderen, blz. 152.
- (46) Maasdorp's Institutes, IV, blz. 101.
- (47) P. Tuor, Le code civil suisse, 2° franse uitgave door H. Deschenaux, blz. 75; - Funck, Commentaire du code fédéral des obligations, blz. 47.
- (48) A.P.R., tw. Schade en schadeloosstelling van J. Ronse, 841; - Pirson-De Villé, I, nr. 223, blz. 545; - De Page, II, nr. 1026, blz. 985; - Mazeaud, III, nr. 2320, blz. 431.

- (49) J. Ronse, Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, nr 721, blz. 470.
 (50) Vgl. Mazeaud, III, nr 2312, blz. 423.
 (51) Mazeaud, III, nr 2307, blz. 419.
 (52) Vgl. De Page, II, nr 1024, blz. 984; - Savatier, II, nr 597, blz. 183.
 (53) A.P.R. tw. Schade en schadeloosstelling van J. Ronse, 292.
 (54) Poirier, Code de la presse et de l'imprimerie, nr 699, blz. 462.
 (55) Vgl. Rb. Antwerpen, 28 dec. 1951, R.W. 1954-1955, 1304.
 (56) Demogue, IV, nr 599; - Mazeaud, II, nr 1862, blz. 692.
 (57) Wet 23 juni 1961, art. 1.
 (58) Rb. Luik, 6 maart 1950, Jur. Liège, 1949-1950, blz. 214; Rb. Antwerpen, 17 juni 1955, R.W. 1955-1956, 846.
 (59) Wet 23 juni 1961, art. 2 en 3.
 (60) Wet 23 juni 1961, art. 3.
 (61) Wet 23 juni 1961, art. 5 en 6.
 (62) Wet 23 juni 1961, art. 1.
 (63) Wet 23 juni 1961, art. 4.
 (64) A.P.R. tw. Schade en schadeloosstelling van J. Ronse, 469.
 (65) Nederlands B.W., art. 1409.
 (66) Rb. Brussel, 1 juli 1941, RGAR 1941, 3456.
 (67) Brussel, 8 okt. 1952, R.W. 1954-1955, 1299, hervormende het vonnis van Rb. Antwerpen, 28 dec. 1951, R.W. 1954-1955, 1304.

- (68) Cass. fr. 18 dec. 1952, S. 1953, I, 109.
 (69) E. Helle, Der Schutz der persönlichen Ehre und des wirtschaftlichen Rufes im Privatrecht, blz. 23.
 (70) o.a. K.B. 23 dec. 1934, art. 4; - K.B. 13 jan. 1935, art. 5; - Besluitwet 22 jan. 1945, art. 8.
 (71) Rb. Brussel, 30 dec. 1875, Pas. 1876, III, 283.
 (72) Schuermans, Code de la presse, II, blz. 63.
 (73) Hrb. Brussel, 20 juli 1929, Jur. Comm. Bruxelles, 1929, 244; - Verviers, 16 juni 1952, J.T. 1952, 642.
 (74) Rb. Gent, 1° Kamer, 16 mei 1960, F.d.P.t./F.D. en cons. onuitg.
 (75) Brussel, 11 april 1905, Pas. 1906, II, 18; - Hrb. Brussel 6 feb. 1911, Jur. comm. Bruxelles, 1911, 411; - R.P.D.B. Concurrence illicite, 286.
 (76) Hrb. Kortrijk, 12 okt. 1929, R.G.A.R. 1930, 529.
 (77) Hrb. Brussel, 4 juli 1931, R.G.A.R. 1049.
 (78) Hrb. Brussel, 1 juli 1903, Jur. comm. Bruxelles 1903, 375.
 (79) Verviers, 16 juni 1952, J.T. 1952, 642; - R.P.D.B. Exécution des jugements et des actes en matière civile, 29.
 (80) Cass. 24 jan. 1924, Pas. 1924, I, 151; - Cass. 30 sept. 1937, Pas. 1937, I, 249 met besluiten proc. gen. Leclercq; - Cass. 10 feb. 1956, Pas. 1956, I, 603, R.W. 1956-1957, 1011.
 (81) Rb. Brussel, 29 april 1952, Pas. 1952, III, 121, R.G. A.R. 1953, 5168; - Verviers, 16 juni 1952, J.T. 1952, 642.
 (82) Verviers, 16 juni 1952, J.T. 1952, 642.
 (83) Rb. Namen, 23 okt. 1953, Rec. Dall. 1953, J. 656.

Antwoord van Mr F. DE Vlieghe, stafhouder der Balie van Gent

Mijnheer de Voorzitter,

Ik bedank U zeer hartelijk voor de vriendelijke uitnodiging welke U mij hebt doen geworden om als stafhouder, op deze plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie aanwezig te zijn en er het slotwoord uit te spreken.

Ik bedank U ook voor de vriendelijke woorden welke U mij bij de aanvang van de zitting hebt toegestuurd. Misschien waren ze maar al te vleidend, want uw stafhouder is een beginnening die nog zijn sporen moet verdienen.

Hij kan U slechts verzekeren dat hij zijn best zal doen, om U, het bestuur en de leden van uw Conferentie in uw verwachtingen niet al te veel te beschamen.

Ik mag U echter verzekeren dat ik oprecht gelukkig was toen ik uwe verkiezing als voorzitter der Vlaamse Conferentie heb vernomen, omdat ik weet met welke hoffelijkheid en stiptheid U steeds uw beroepspllichten hebt volbracht en ik heb dit des te meer kunnen beoordelen, daar we dikwijls tegenstrevers zijn geweest.

Ik ben dan ook overtuigd, dat U, samen met de leden van uw bestuur, aan onze jonge confraters uitstekende diensten zult kunnen bewijzen in hun lastige hedendaagse opleiding, waarvoor ik U bij voorbaat dank zeg.

Mijn waarde Confrater, Mr. Jozef Nuytinck, de Vlaamse Conferentie heeft een uitstekende keus gedaan, met U de opdracht toe te vertrouwen de openingsrede uit te spreken, want U zijt een advocaat die houdt van studie en, om uw evenwicht van geest, de achting geniet van al onze confraters.

Ik wens U oprecht geluk voor de wijze waarop ge uwe taak hebt volbracht en voor het onderwerp dat U hebt gekozen.

Een voordracht als de uwe, — de eer en de goede naam, — is geen gemakkelijk, maar ook een broos onderwerp en de uiteenzetting welke U er van hebt gegeven, de uiteenlopende opvattingen, reeds ten tijde der Grieken, Romeinen en Germanen, zonder de meest recente wijzigingen van het Engels recht te vergeten, bewijzen dat U het vraagstuk diep hebt ingestudeerd, en U het gedaan hebt met een geest van aanpassing en ontwikkeling.

Dit is dan ook een verdienste welke ten eerste moet worden op prijs gesteld. In een wereld, waar thans alles zo vlug gaat en die steeds, van dag tot dag, diepe wijzigingen ondergaat onder alle aspecten, past het dan ook dat onze wetteksten nu en dan eens van dichtbij worden bekeken en dat men grondig onderzoekt of ze nog beantwoorden aan de huidige tijdsomstandigheden van het maatschappelijk leven.

Ik begrijp dan ook dat gij U reeds dikwijls de vraag hebt gesteld met welke gedachten het slachtoffer wel zou kunnen bezielde zijn bij het verlaten van het gerechtshof waar een zaak werd behandeld in verband met zijn eer en goede naam, waar hij ofwel zal verschijnen om zijn klacht onder eed te bevestigen of waar hij er misschien slechts kennis zal van gekregen hebben dat de zaak op een bepaalde datum zal behandeld worden en dat het hem vrij staat, zich als burgerlijke partij aan te stellen indien hij zulks wenst, zonder in de gelegenheid te zijn gesteld de Rechtbank voldoende te overtuigen van de leugenachtigheid van de aantijging en de smart die hem trof, met de hoop dat in de dagbladen onder de rubriek « gerechtszaken » aan zijn goed recht een zekere publiciteit zou worden gegeven.

Gij hebt U dan de vraag gesteld: beantwoordt ons wettig stelsel en art. 1382 van het B.W. nog wel aan een doelmatige bescherming van de eer en de goede naam en aan de rechtmatige aanspraak op herstel van de door de eerkrenkingen geleden schade, in een wereld waar de betrekkingen tussen de enkelingen steeds groter zijn geworden, de afstanden werden afgeschaft en de amoraliteit en het materialisme de vlag zwaaien.

Gij hebt U terecht bekommerd over de toepassing van art. 443 en volgende van het strafwetboek, de oneerlijke mededinging en de rol van de pers, om ten slotte enige suggesties in overweging te nemen aan de hand van de verwezenlijkingen in de andere landen.

En ik begrijp uwe beduchtheid wanneer U vertoont dat er strafrechtelijk weinig rechtspraak dienaangaande voorkomt in de vakliteratuur, minstens wanneer het een loutere aanranding betreft van de eer en de goede naam, — wellicht omdat dienaangaande de geestdrift welke professor von Ihering bezielde weinig toegang vindt in onze hedendaagse samenleving.

Nochtans moeten de gevallen niet zo uitzonderlijk zijn.

Maar zoals gij het hebt doen uitschijnen, mijn waarde Confrater, bekommert zich de enkeling zeer dikwijls niet al te zeer om de krenking van zijn eer, zolang zijn materiële belangen niet in het gedrang worden gebracht en wellicht ook omdat hij verkiest zijn gevoelens van misprijzen te behouden liever dan door de ruchtbaarheid zich aan een groter kwaad bloot te stellen, tot dan onbekende feiten aan het daglicht te zien brengen en zelfs indien het recht zegeviert, van overwinnaar een overwonnene te worden.

En nochtans deel ik uw zienswijze wanneer U voorhoudt dat de eer en de goede naam de mens onontbeerlijk zijn, wil hij goed de taak vervullen die hem als lid van de gemeenschap is aangewezen, want de eer is een persoonlijk gevoel van eigenwaarde; de goede naam is de opinie die de buitenwereld van iemand heeft.

Maar uit uw uiteenzetting blijkt ook hoe moeilijk het is voor het begrip van eer en goede naam een algemeen geldende regel te stellen, want terecht hebt U doen uitschijnen dat het eergevoel toeneemt, naargelang de beschaving zich ontwikkelt en de gevoelens verfijnen en gij hebt het aangetoond door de evolutie aangetroffen in de Griekse en Romeinse wetgeving evenals in het Germaans recht.

Ook onze wetgever heeft, zoals de buitenlandse wetgevers, nagelaten er een algemeen geldende begripsomschrijving van te geven maar de bescherming geregeld door strafbepalingen en door het instellen van een burgerlijke aanspraak op schadeloosstelling.

Gewoonlijk wordt het misdrijf van aanranding op de eer en de goede naam van personen, welke voorkomt in art. 443 en volgende, met de algemene benaming « beledigingen » aangeduid, alhoewel het in zich vijf soorten misdrijven draagt, laster, eerroof, kwaadwillige ruchtbaarmaking, lasterlijke aangifte of aantijging en beledigingen, zonder te spreken van het tweegevecht, dat destijds een aantrekkingskracht kende, maar thans nog slechts uitzonderlijk voorkomt, in gevallen als dit waar de eer en de goede naam van een Marquis de la Cuevas door Serge Lifar in het gedrang wordt gebracht.

Het begrip van eergevoel zoals het voorkomt in de tragedie « Le Cid » van Corneille, behoort gelukkig tot het verleden. Maar zoals U het hebt uiteengezet is, behalve voor de belediging, een klacht vereist om de publieke vordering in beweging te brengen. Ik denk nochtans mij volledig aan de zijde te mogen scharen van hen, die deze maatregel als zeer gelukkig hebben beschouwd, vermits het niet zozeer de openbare orde dan wel private belangen betreft, des te meer dat in de meeste buitenlandse wetgevingen dezelfde beschouwingen werden vooropgezet en toegepast.

En indien U hebt doen uitschijnen hoe eigenaardig het voorkomt, dat voor een minder misdrijf als de belediging geen voorafgaandelijke klacht wordt vereist, zoals in de gevallen van art. 443 en volgende van het strafwetboek, vermeen ik nochtans dat er veel waarheid steekt in de motivering van de Heer Minister van Justitie Bara, zoals ze door U werd aangehaald, omdat meêstal hierdoor de openbare orde meer verstoord wordt en men wellicht de strafbepaling op de belediging zou mogen afschaffen indien men de vervolging afhankelijk zou maken van een klacht.

Niet alleen hebt U de wetgeving nopens de bescherming van de eer en de goede naam behandeld van uit het oogpunt van het strafrechtelijk aspect, maar U hebt U ook bekommerd om het burgerlijk aspect en de moeilijkheid welke zich steeds voordoet om aan de aanspraakgerechtigde een passend en volledig herstel te verzekeren, in het kader van art. 1382 van het B. W.

U hebt ons aangetoond hoe andere wetgevingen deze stof hebben vastgelegd in een bijzonder stelsel van aansprakelijkheid en schadeloosstelling, zoals destijds het stelsel der Romeinen, dat in het Zuid-Afrikaans recht is blijven voortleven en waarin de beledigde persoon geen bewijs moet leveren van de werkelijk geleden schade, die een natuurlijk gevolg is van de eerkrenking en waarvan het principe ook in andere landen gedeeltelijk werd overgenomen, hoe willekeurig dit ook moge voorkomen.

Verdiend dit stelsel verkozen te worden boven het onze? Laat mij toe er aan te twifelen. Het beroemde arrest van 27 februari 1951 van het Frans Hof van Cassatie dat U hebt aangehaald, spijs het verwijt van vaagheid en algemeenheid, staat nochtans in het teken van onze wetgeving, vermits het voorhoudt dat de feiten-rechter had moeten onderzoeken of Turpin door de naam van Branly te verzwijgen als een voorzichtige geschiedschrijver had gehandeld, vermits de schuld van art. 1382-1383 kan bestaan in een verzuim, zelfs zonder kwade trouw of inzicht van te schaden, indien dit verzuim strijdig is met de wettelijke, reglementaire of conventionele verplichting.

Toevallig heb ik over enkele dagen gelezen dat op 20 april 1951, het Hof van Beroep te Parijs deze zienswijze schijnt te hebben bevestigd en beslist heeft dat een bouwkundige waarvan de naam in een dagblad was verzwegen, maar waarvan het werk werd nagedrukt en overgenomen, deze nalating niet met zekerheid als schuldig mag aanzien en dat van een dagbladschrijver niet dezelfde voorzichtigheid mag worden geëist als van een schrijver van boeken, omwille van de vlugge wijze waarop hij zich inlichtingen moet verschaffen; dat hij alleenlijk zou gehouden zijn tot betaling van schadeloosstelling indien hij te kort gekomen ware aan de voorzichtigheid vereist door een objectieve inlichting. Ook het recht van antwoord werd niet ontvankelijk verklaard, omdat ter zake, naar de mening van het Hof, dit niet toepasselijk was in dergelijke gevallen.

Aldus werd eens te meer het klassieke stelsel van het Burgerlijk Wetboek bevestigd, en ik deel volledig de zienswijze van professor Ronse, wanneer hij opmerkt dat in de onbepaaldheid van art. 1382 precies de waarde ligt van de rechtsregel die zich plooit en aanpast aan de meest werkende werkelijkheid van beschermwaardige belangen.

Indien de burgerlijke wetgeving in sommige landen moest gewijzigd worden tegenover tal van nieuwe mondelinge eerkrenkingen, o.a. door radio en televisie, is het wellicht juist omdat de wetbepaling niet de vereiste aanpassingsmogelijkheid bezat.

In uwe uiteenzetting, hebt U ook aangetoond hoe de rechtvaardigheid eist dat, naast de vermogensschade, ook de extrapatrimoniale schade een voornaam plaats zou dienen in te nemen.

Niemand zal U ook tegenspreken wanneer U voorhoudt dat een volledig herstel als billijk voorkomt.

Maar al is het principe bijna algemeen aangenomen, toch is de praktische toepassing ervan zeer moeilijk en terecht hebt U doen opmerken hoe de schade van een zakenman door de aantasting van zijn goede naam een levenskwestie kan zijn en hem veel dieper kan raken dan iemand wiens privaot of familiaal leven in het gedrang zou worden gebracht.

Daarin ligt nu juist de taak van de rechter, deze op een billijke wijze te beoordelen, en te ramen zowel de extrapatrimoniale als de patrimoniale schade, maar wat er ook van weze, indien het slachtoffer zich met de symbolische frank tevreden stelt, kan de rechter natuurlijk niet ultra petita statuëren, welke ook de

beweegredenen zijn van het slachtoffer, al ware deze zienswijze ingegeven door een gevoel van vrees voor het verwijt van geldzucht.

Zeker is, dat misschien dergelijke beslissingen verwijderd zijn van de geest van art. 1382, welke het recht erkent op een volledige schadeloosstelling, maar bij gebrek aan voldoende bewijzen zal er nochtans aan de rechter niet veel anders overblijven dan in vele gevallen de schade ex aequo et bono vast te stellen, mits ze op de meest adaequate wijze te bepalen.

Zeer belangwekkend schijnt de uiteenzetting welke U hebt gegeven van het Nederlands Burgerlijk Wetboek dat in een zekere zin deze vorm van herstel uitdrukkelijk heeft voorzien en toelaat, ingevolge art. 1410 aan de aansprakelijke aanbod te doen voor de rechter een openbare verklaring af te leggen, dat de gepleegde daad hem leed doet, dat hij verschoning vraagt en de beledigde houdt voor een persoon van eer en aldus de strafrechtelijke gevolgen van zijn misdrijf te vermijden.

Wat nochtans eigenaardig voorkomt is dat, ondanks de verontschuldiging, de aanspraak op schadeloosstelling kan worden doorgedreven.

Dit is in ons wettig stelsel niet denkbaar, maar ik ben het volledig eens met U, dat deze herstelvorm onze aandacht verdient vermits dit in ieder geval als een prijzenswaardig en verzoenend gebaar dient in aanmerking te worden genomen en dienaangaande onze Noorderburen verder dan wij zijn geëvolueerd.

In het kader van art. 1382 zal een dergelijke erkenning van onrechtmatigheid vermeld in het vonnis, veel meer de eer herstellen dan een louter symbolische erkenning van het gekrenkte belang in een vonnis dat aan de aansprakelijke totaal vreemd blijft. Terecht hebt U de zienswijze van Mazeaud aangehaald waar hij voorhoudt, dat het een vreemde opvatting is, van de rechter een machine te willen maken om de schade te berekenen, zonder hem het recht toe te kennen de schade anders dan door betaling te doen vergoeden als gevolg aan een strafrechtelijke veroordeling.

U hebt ten slotte ook onze aandacht gevestigd op een andere vorm van herstel, «de publicatie», welke U aanziet als een verspreidingsmiddel dat in staat is het eerherstel te doen doordringen in die kringen waar het weerklank heeft gevonden.

Daarom heeft de wetgever de weerlegging van de aantijging in hetzelfde blad te publiceren weerhouden en het recht van antwoord werd op een gelukkige wijze verruimd door de nieuwe wet van 23 juni 1961, zoals het blijkt uit uwe uiteenzetting. Aldus werd een strekking bevestigd welke zich in de rechtspraak had veropenbaard. Ook dit schijnt een zeer gelukkige innovatie, vermits het recht van antwoord alle andere hetzij strafrechtelijke hetzij burgerlijke verweermiddelen of aanspraken onaangepast laat en hier ook blijft de rech-

ter volledig vrij in het kader van art. 1382 B.W. om op de meest aangepaste wijze de schadeloosstelling te bevelen.

Ik verkies dan ook dit stelsel tegenover dit van Nederland welke voor een krenking wanneer deze door de pers is geschied de aanplakking als enig mogelijke vorm van publicatie aanvaardt, wat veeleer een ongewenste vernedering betekent en te veel aan pijnlijke toestanden doet denken van tijdens de oorlog of na de bevrijding en daarom ook minder geschikt voorkomt en veeleer van aard om een gevoel van vete aan te wakkeren.

Maar ook vermeen ik dat maatregelen bevolen om het verder veroorzaken van schade uit eerkrenkingen tegen te gaan, zoals verbod van verkoop van boeken of lasterlijke publicaties, vernietiging van eerkrenkende publicaties, inbeslagname enz... als de meest afdoende middelen geschikt zijn, al ware het maar om de verdere schade te voorkomen, de rechten der partijen ongeschonden blijvend.

Mijn Waarde Confrater, gij hebt een voortreffelijke voordracht gehouden over een onderwerp van algemeen belang, maar welke ook voor ons een bijzonder belang vertoont.

De broze waar, de eer en de goede naam, is onontbeerlijk aan eenieder om op de best mogelijke wijze zijn taak in de samenleving te kwijten.

Maar voor ons, heeft dit nog een groter belang, omdat het begrip van eer en goede naam, steeds hoog heeft gestaan in de geschiedenis der balie.

Ik herinner mij nog de tijd, toen ik als jong advocaat aan de Balie mijn eerste voetstappen deed en toen het nog de gewoonte was van bij de opening der plechtige zitting van de Conferentie aan de jonge advocaten enige beroepswenken te doen geven en door de stafhouder de aandacht te doen vestigen op het gevoel van eer en hoffelijkheid welke een van de grootste hoedanigheden moet zijn van de leden der balie.

Het ligt niet in mijn bedoeling dit oud gebruik opnieuw in voege te brengen, alhoewel het nochtans bij andere balies is blijven voortbestaan. Ik verneem nochtans dat in het ontwerp behandeld door onze waarde confrater, een besluit is te vinden dat we niet uit het oog moeten verliezen :

Vermits de eer en de goede naam zo broos is en voor de leden der balie een zo noodzakelijk bestanddeel zijn, vermits we het voorrecht hebben de medewerkers te zijn van de magistratuur, moeten we trachten deze ongeschonden te behouden door de stipte naleving van onze beroepslichten.

Aldus zullen we bijdragen en er voor zorgen dat de balie van morgen waardig zal blijven van wat ze steeds in het verleden is geweest.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. G. MOYAERT, voorzitter van de Vlaamse Conferentie

Mijnheer de Stafhouder,

Ruim twee maand werd de relatieve rust van het verlof weer opgeslorpt, in die beklemmende bedrijvigheid, eigen aan ons beroep.

Waar we bestendig op de bres staan, voor de verdediging van geschonden belangen, en in die spanning willens nillens onze ganse persoonlijkheid betrekken, gebeurt het wel dat we over onvoldoende reserves van zelfbeheersing beschikken, en de normen van fair-play

die aan de basis liggen van elke eerlijke strijd, een ogenblik miskennen.

Het past dan dat diegene, die de staf van de tucht en het evenwicht moet houden, vooral begrijpend weze en dat hij zelf, zijn ganse leven door, de incidenten van ons beroep heeft gekend en beleefd.

Omdat we bij U ontmoeten : begrip en goedheid, zijn we gelukkig U als stafhouder te mogen begroeten.

Ontelbare malen hebt U de U zo duurzame prioriteit

van de tramwegen verdedigd, en wie weet is het vanwege de wetgever geen attentie voor Uw vruchtbare loopbaan, dat hij in het nieuw verkeersreglement, die voorrang nog zal handhaven...

Wij, uw confraters, weten nochtans dat er bij U een andere absolute prioriteit primeert, die in geen wet geschreven staat: de verdediging van de leefbaarheid en de waardigheid van ons beroep.

Mijnheer de Eerste-Minister,

Het feit van jurist te zijn, belet ons niet even aan romantiek te doen. Een Vlaamse dichter zei terecht: er zijn nog schone dagen in het leven, van de Vlaamse Conferentie, en zelfs van een eerste-minister.

Van de Vlaamse Conferentie wanneer we voor de eerste maal, in de annalen van de geschiedenis, op discrete maar fiere wijze Uw aanwezigheid mogen noteren.

Maar het enthousiasme, dat ik las in de termen van Uw antwoord, waarbij U op onze uitnodiging inging, leert me dat het genot stellig wederkerig moet zijn.

Deze contactname met de U vertrouwde atmosfeer, betekent wellicht voor U een verpozing, en tevens een stimulans in de zorg van zoveel problemen, die wij op afstand volgen als geïnteresseerde of nieuwsgierige of onrustige toeschouwers, maar waarmee U bestendig van dichtbij te worstelen hebt.

U blijft houden van ons milieu, waar zoveel gekende gezichten een reeks herinneringen, pittige en andere, voor Uw geest oproepen; waar het spel van oppositie en interpellatie van elke dag, de stempel draagt van de eenheidswet der balie: een confraterniteit welke boven de dagelijkse incidenten heen, banden schept van ware vriendschap.

Uw aanwezigheid bij ons beantwoordt wellicht aan die geheime behoefte, al was het maar enkele uren, terug te keren naar uw eerste liefde, en dit precies zullen we noteren in onze annalen op datum van 4 november 1961: dat de eerste liefde van de eerste-minister was: zijn balie en de Vlaamse Conferentie.

Mijnheer de Minister van Justitie,

Een recente wet, welke de stempel draagt van uw tussenkomst, liet U toe hier te verschijnen door volmachtdrager of drager der stukken, die ons in gekende termen had kunnen melden, hoe beroepsbezigheden U beletten zelf aanwezig te zijn.

U hebt het persoonlijk contact verkozen, dat zoveel echter, aangenamer en concreter is.

Uw spontane verschijning, zonder dagvaarding, kan wellicht in de pen van de historici op verschillende wijzen geïnterpreteerd worden.

Misschien is het een aanduiding voor alle rechts-onderhorigen dat de onmiddellijke verschijning op eerste aanzoek, de magistraat gunstig stemt, en het beste verweer is; voor ons is uw aanwezigheid in de eerste plaats een blijk van ware sympathie voor de Vlaamse Conferentie.

Dergelijke contacten, meer dan gelijk welk woordenspel, wekken gevoelens van fierheid met diepe wortels.

Mijnheer de Minister van State,

U zijt zulke trouwe gast van onze openingsvergaderingen geworden, dat we één enkele afbreuk aan deze voorname traditie, als een leemte zouden aanvoelen.

Wellicht is ook voor U dit contact met de kleine wereld van onze balie, uw oud-confraters en vrienden, een heimelijke maar aangename compensatie voor de kommer, die een drukke politieke activiteit medebrengt.

Ook wij hebben het fier gevoelen, soms iets te kunnen bieden, dat waardevol is; een stukje genegenheid, een ogenblik verpozing, een brokje humor, al was het maar onder de vorm van een schalkse revue, waarin uw zoon, op fijne wijze, de rol van de niet sluimerende rechter vertolkt.

Dank voor dit nieuw contact met onze Conferentie.

Mijnheer de Eerste Voorzitter,

Als zetelend magistraat — de tijd gaat vlug — bewaren we aan U de herinnering van iemand, die de juiste houding wist aan te nemen tegenover de advocaat: een voorname afstand, maar tevens toenadering op het gepaste ogenblik.

Dergelijke houding hebben we steeds geapprecieerd, omdat ze er ons toe noopt, het gehalte van onze pleidooien aan te passen aan de aandacht van die ons beluistert, maar vooral omdat het de juiste maatstaf is voor een gezonde verhouding tussen magistraat en advocaat.

Als eerste voorzitter is die houding bij U traditie geworden.

U verleent ons steeds gehoor, wanneer we ernstige belangen te verdedigen hebben, en U ons goed recht erkent.

Het enkel feit dat U in deze topperiode van natuur en jacht, de lokstem van uw geliefkoosd tijdverdrijf hebt doen zwijgen, om in ons midden te zijn, bewijst uw eerbied voor de balie.

We zijn gelukkig U hiervoor onze dank te betuigen, bij deze plechtige opening.

Een bijzonder woord van welkom aan de heer ere-eerste voorzitter van het Hof van Cassatie. Deze publieke ontmoeting is gekenmerkt door een vooroordeel van wederzijdse sympathie, vermits uw zoon, zeer degelijk confrater, bestuurslid is van de Vlaamse Conferentie.

Uw aanwezigheid, mijnheer de ere-eerste voorzitter, alsmede die van de andere heren raadsheren van het Hof van Cassatie, die we eveneens begroeten, doet ons bijzonder genoegen. Ze toont ons aan, dat U die bestendig abstracte motiveringen moest of moet censureren, toch steeds graag weer contact neemt met zij, die pleiten en vaak ploeteren in het domein van de feiten, onder het oog der twistende partijen.

Mogen we trouwens niet zeggen, met een tikje ironie, dat U behoefte hebt aan ons, vermits wij, die lager staan op de ladder der hiërarchie: U de noodzakelijke materie bezorgen, opdat U Uw heelkundige bewerking op een ziek juridisch lichaam, met vrucht zouden kunnen toepassen.

Mijnheer de gouverneur, mijnheer de voorzitter van de provinciale raad, heren leden van de bestendige deputatie, mijnheer de griffier van de provincie, mijnheer de arrondissementscommissaris, luitenant-kolonel Den Dauw, uw aanwezigheid vereert ons, want U zijt voorname en graaggeziene gasten.

Belangstellingen van zulk gehalte, zijn ons een stille maar kostbare wenk om ons beroep, binnen en buiten de muren van het gebouw, nog intenser te beleven, en het peil van ons prestige bij kringen die ons vreemd zijn en toch genegen, op te drijven.

Mijnheer de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg,

Uw rijke reserves van rechtskennis moeten vaak onaangeroerd blijven, omdat zoveel menselijke dramas, uw tijd en aandacht opeisen.

We voelen eerbied voor dat grenzeloos geduld waarmee U buigt over die vaak hopeloze taak: de redding van een huwelijk dat dreigt te stranden op klippen van egoïsme en ontrouw.

En steeds beter stellen we dan vast, dat uw menselijke gaven van geest en hart, die van de jurist evenaren.

We zijn gelukkig U zulks op deze openingsvergadering, in gemoedelijke termen te kunnen herhalen.

Mijnheer de Procureur des Konings,

Van de instelling van het parket, die bij een ongewilde, ideeën van strenge beteugeling en moeilijk te benaderen afzondering opwekt, zijt U een zeer menselijke en gemoedelijke vertegenwoordiger.

Uw omgang met de balie, voornamelijk maar hartelijk, geeft ons het kostbaar gevoel dat we in onze rol van verdediging, geen starre tegenstrevers zijn, maar medewerkers, die in het spel van aanklacht en verweer, elkanders rechten en moeilijkheden begrijpen.

We zijn er U dankbaar voor.

Mijnheer de Referendaris van de rechtbank van koop-handel,

Hoewel U zetelt in een atmosfeer van verstekken, verschijnt U zelf steeds op tegenspraak in de openingszittingen van de Vlaamse Conferentie.

Uw aanwezigheid in ons midden is ons aangenaam, omdat we weten dat ze niet geïnspireerd is door een transactie van gemengde gevoelens, maar door echte genegenheid.

We zijn er U zeer dankbaar voor.

Hartelijk welkom aan de heren magistraten, raads-heren en rechters.

Het is goed dat we elkaar eens ontmoeten, buiten de artificiële atmosfeer van het gerechtsgeding.

Hadden we niet soms de neiging elkander te beoordelen op grond van onvolledige en onbetrouwbare criteria: wij U, wegens een ogenschijnlijk gebrek aan aandacht, of een te bondige motivering in een verloren zaak; gij ons op grond van lusteloze besluiten of pleidooien die de kern der zaak niet vinden?

Graag maken we van ontmoetingen zoals deze gebruik, om luidop te herhalen dat we elkander eren voor zoveel verdoken activiteit buiten ons contact ter zitting: de ijver waarmee U onze vaak gebrekkige dossiers poogt te ontleden, en onze zenuwslopende worstelingen met de cliënt, vooraleer hij voor U verscheen, en daarna...

Onze openingszitting is werkelijk rijk aan persoonlijke verschijningen.

Mogen we niet voor de eerste maal begroeten, de heer Prof. Bouckaert, rector der Rijksuniversiteit van Gent.

Mijnheer de rector, uw aanwezigheid doet ons bijzonder genoegen, omdat ze de publieke bevestiging is van de atmosfeer van verstandhouding die tussen U en ons aan 't groeien was; hieraan is niet vreemd, de aanwezigheid aan onze balie van uw zoon, degelijke confrater, revue-artiest van eerste gehalte, en welke in het bestuur der Conferentie de stem der jongeren vertolkt: een stem met volume en inhoud.

Mijnheer de Burgemeester van de Stad,

Eén van de recente ideeën der Vlaamse Conferentie was: als groepering van Vlaamse intellectuelen zich te interesseren aan alle uitingen van kunst en cul-

tuur, en als dusdanig deel te nemen aan de kunstmanifestaties door de stad ingericht.

Deze suggestie van onzentwege, werd door het stadsbestuur gunstig beantwoord, en we hebben U graag vandaag in ons midden, om U onze dank daarvoor te betuigen.

Een oprecht woord van welkom aan onze gasten van Noord-Nederland, zo talrijk vertegenwoordigd in de persoon van de Heer Westen, Consul der Nederlanden, de heer deken van de Orde der Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden van 's Gravenhagen en deze van het Arrondissement Middelburg, de afgevaardigden van de jonge balies van 's Gravenhage en Rotterdam.

Uw waardevolle invasie schept banden die onze volken nader bij elkaar brengen, en tevens een bescheiden bijdrage zijn voor de uitbouw van een evenwicht, dat verder reikt dan de grenzen van onze bescheiden landen.

Maitre Collignon et chers confrères de la Conférence du Stage qui représentez parmi nous, Me Grente, bâtonnier de l'ordre des avocats à la cour de Paris, votre présence nous est particulièrement chère; elle n'est pas seulement la continuation d'une tradition solide et établie depuis tant d'années, mais elle nous offre l'occasion de nous répéter mutuellement, d'une façon vivante et sincère, combien intensément nous avons suivi et vécu de part et d'autre ces périodes particulièrement difficiles, ces drames analogues que nos deux pays ont traversés ou traversent encore.

Mais votre présence nous rappelle surtout que, si les pays et les barreaux connaissent des frontières, la profession d'avocat, elle n'en connaît pas; nous pouvons appartenir à différents barreaux, brillants ou modestes, notre vocation et nos soucis sont les mêmes.

Votre présence est pour chacun de nous, le meilleur réconfort dans l'accomplissement journalier de notre tâche.

Le charmant pays de Luxembourg et son barreau, nous ont envoyé une ambassadrice bien sympathique en la personne de Maitre Marie-Thérèse Muller. Nous osons espérer, mademoiselle, que ces quelques heures de détente, parmi vos confrères gantois, vous laisseront le meilleur souvenir.

Graag begroeten we Mr. Thevenet, voorzitter van het Verbond der Belgische advocaten.

U hebt de zorg van zoveel beroepsproblemen, morele, materiële, financiële. Nu zijt U onze gast: eens worden wij de uwe, op dat onzalig ogenblik in ons leven, dat we afgedankt maar, dank zij uw beheer, rijkelijk gepensioneerde pleiters zullen zijn.

Welkom eveneens aan de vertegenwoordigers van de heren stafhouders der balie van Brussel, Luik en Antwerpen, alsmede de afgezanten van onze zusterconferenties.

Contacten zoals deze verlevendigen het bewustzijn van onze verbondenheid, en sterken ons in de verdediging van onze gemene belangen.

Welkom tenslotte aan Mr. G. Horsmans, vertegenwoordiger van onze juridische pers: « Le Journal des Tribunaux ».

Een zeer hartelijk woord van welkom aan mijn confraters, vooral diegene die nog aarzelend het domein van de balie betreden.

Wellicht zult U enkele illusies van vlugge opgang en van Sturm und Drang moeten afleggen, voor deze

ervaring dat de uitbouw van uw loopbaan enkel de vrucht kan zijn van een volgehouden inspanning van geest en hart.

Onze rangen worden immer schaarser, omdat zoveel de zin voor inspanning, zonder onmiddellijke compensatie, vluchten, en heil en zekerheid in andere domeinen zoeken.

Wanneer U beslist het duel met U zelf te wagen, en advocaat te blijven, doet het dan niet met lusteloze berusting, omdat U er niet in slaagde andere deuren te openen, maar uit overtuiging. De realisatie van een jeugddroom aan het einde van een lang stuk weg, kent zoveel rijke compensatie voor geest en hart...

We begroeten eveneens graag onze joviale confrater en voorzitter van de Conférence française du jeune barreau : Mr. Verschoore.

Het samenbestaan van onze conferenties moet voor ieder van ons een stimulans zijn, om voorname herauten te zijn van die ideeën die wij verdedigen, als een kostbaar erfdeel.

Een cultuur die geen tegenspraak duldt zal vaak moeilijk bij zich zelf de nodige reserves aan eigen waarden vinden, om zich op een verheven peil te handhaven.

Een oneerlijke strijd, een wisselwerking, een eventuele samenwerking tussen beide conferenties, wanneer de essentie van ons geestelijk patrimonium gaaf blijft, kan en moet stellig de basis van onze verhouding blijven.

Zo in de evolutie van ideeën en tijden één van beiden verwijnen moest, geve God dat het dan niet

was, omdat wij onwaardige kampers zijn geweest, die de elementaire regels van fair-play miskend hebben; dat ware allesbehalve een overwinning.

De contacten die ik met U had, lieten me aanvoelen, dat U dezelfde opvattingen hebt en dat U steeds bereid zijt tot samenwerking, waar de verdediging van gemene belangen de aandacht vraagt; voor U is de hulp aan jongeren, van welke ideeën ze ook mogen zijn, geen dode letter of holle leuze.

Geachte Vergadering,

Nu rest me nog de aangename taak : de voorstelling van onze jonge vriend en confrater : Mr. Jozef Nuytinck.

Spontaan noem ik hem eerst vriend, omdat hij alle gaven heeft van gemoed en omgang, die de vriendschap wekken.

Dat hij heeft aanvaard heden de openingsrede te houden, doet ons bijzonder genoeg, omdat hij het type is van de jongere, die beroerd is door die heimelijke passie : advocaat te zijn en te blijven.

Aan Mr. Nuytinck werd het beroep niet toebedeeld op de schotel van een erfdeel; voor hem is elke verwezenlijking, het vertrouwen van elke cliënt, elke overwinning, de vrucht van persoonlijke inspanning, en zij draagt tevens de stempel van de voornaamheid.

Wanneer dergelijke jongere, in beschouwingen die de vrucht zijn van persoonlijke belevenissen, een onderwerp behandelt, dat tevens actueel is, dan is de aandacht van zijn toehoorders stellig op voorhand verworven.

Mr. Nuytinck, U hebt het woord.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer . — 31 oktober 1960.

Voorzitter : M. Giroul.

Raadsheer-verslaggever : M. de Waersegger.

Advokaat-generaal : M. Delange.

Wegverkeer. — Vluchtmisdrijf maakt deel uit van de wetgeving op de politie van het wegverkeer. — Gevolgen daarvan.

Artikel 2, 2 van de wet van 1 augustus 1899, vervangen door artikel 3 van de wet van 15 april 1958, is een van de wetgeving op de politie van het wegverkeer deeltmakende bepaling, die tot doel heeft de veiligheid van dit wegverkeer te verzekeren. Het in deze bepaling omschreven vluchtmisdrijf impliceert, dat een voertuig bestuurd wordt op de openbare weg of een door het openbaar verkeer opengestelde weg, zelfs zo de aardebaan ervan privaat eigendom is.

Daoust

Gelet op het bestreden vonnis, op 1 april 1960 door de Correctionele Rechtbank te Nijvel in hoger beroep gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1 en 2 bis van de wet van 1 augustus 1899, houdende herziening van de wetgeving en van de reglementen op de politie van het verkeer,

doordat het bestreden vonnis aanlegger schuldig eraan verklaard heeft, bestuurder van een voertuig op de openbare weg zijnde en wetende dat hij oorzaak van een ongeval was geweest, de vlucht genomen te hebben om zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken.

dan wanneer, daar de botsing in een parkeerplaats, privaat eigendom, plaats had gehad, het misdrijf niet op de openbare weg gepleegd was :

Overwegende dat artikel 2-2 van de wet van 1 augustus 1899, vervangen door artikel 3 van de wet van 15 april 1958, een bepaling is welke van de wetgeving op de politie van het wegverkeer deel uitmaakt en tot doel heeft de veiligheid van dit verkeer te verzekeren;

Overwegende dat het in deze bepaling omschreven vluchtmisdrijf impliceert dat een voertuig bestuurd is op de openbare weg of op een voor het openbaar verkeer opengestelde weg, zelfs zo de aardebaan ervan privaat eigendom is;

Overwegende dat het bestreden vonnis, om aanlegger aan dit misdrijf schuldig te verklaren, erop wijst « dat een parkeerplaats van een café, evenals het café zelf, een openbare plaats is; dat eruit volgt dat dergelijke parkeerplaats voor het openbaar verkeer openstaat en dat de regels van het wegverkeer bijgevolg aldaar toepasselijk zijn »;

Overwegende dat het Hof vermag na te gaan of de door de feitenrechter vastgestelde feiten de gevolgtrekkingen die de bestreden beslissing daaruit naar recht afleidt kunnen rechtvaardigen;

Overwegende dat alle « parkeerplaatsen van café's »

niet noodzakelijk voor het openbaar verkeer openstaan, daar sommige ervan alleen voor de klanten van het café toegankelijk kunnen wezen;

Dat eruit volgt dat het bestreden vonnis uit het enkel feit, dat de plaats waar het tegen aanlegger als bewezen aangeziene misdrijf zou zijn begaan een «parkeerplaats» van een café» was, niet wettig heeft kunnen afleiden dat die plaats voor het openbaar verkeer openstond en aan de regels van het wegverkeer onderworpen was;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, behalve in zover het het hoger beroep van het openbaar ministerie ontvangt;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Laat de kosten de Staat ten laste;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Brussel, zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

Eerste Kamer — 21 april 1961.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Neven.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt

Kleine nalatenschap. — Onregelmatigheid van de eedaflegging van de deskundige. — Wanneer brengt zij de nietigheid van het verslag mede ?

De onregelmatigheid van de eedaflegging van een deskundige, die overeenkomstig het vierde of vijfde lid van art. 4 van de wet van 16 mei 1900 werd aangeesteld, brengt slechts de nietigheid van het verslag van die deskundige mede, wanneer de partijen, die vrij over hun rechten beschikken, niet ervan hebben afgezien zich op die nietigheid te beroepen.

Deschutter t./Deschutter en consorten.

Gelet op het vonnis geveld op 25 juni 1959 door de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, waarvan het bestreden dispositief in laatste aanleg is gewezen, en op het bestreden vonnis door dezelfde rechtbank op 8 januari 1960 in laatste aanleg gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 4, inzonderheid lid 4, 6 van de wet van 16 mei 1900 op de erfregeling der kleine nalatenschappen, zoals voormeld artikel 1 door de wet van 23 april 1935 gewijzigd werd, 317, lid 3, van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, zoals het bij artikel 16 van het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936 gewijzigd werd,

doordat het eerste vonnis van 25 juni 1959, uitspraak doende over een betwisting betreffende het uitoefenen van het recht van overneming beslist heeft dat de deskundige, aangesteld tot beschrijving en schatting van de goederen die het voorwerp van het verzoek tot overneming uitmaken, de uitslagen van zijn opdracht zal moeten laten kennen «... in een omstandig schriftelijk en ter griffie... neder te leggen verslag, waarvan de handtekening zal voorafgegaan worden van de

eed, zoals deze in artikel 317 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (koninklijk besluit van 30 maart 1936) vermeld wordt»;

en doordat het tweede bestreden vonnis van 8 januari 1960 steunde op het, in dien vorm, door Mter Istas, notaris te Antwerpen neergelegd verslag om aan eerste verweerder het recht van overneming tegen de door de deskundige notaris Istas vastgestelde prijs toe te staan en aldus de onregelmatigheid van het verslag tot de zijne maakte, dan wanneer, alhoewel de wet de mogelijkheid voor de rechtbank voorziet om rechtstreeks de deskundigen te benoemen die met de schatting van de over te nemen goederen en de definitieve vaststelling er van gelast wordt, zij niettemin van de bij artikel 4, lid 4, voorgeschreven formaliteiten niet afwijkt, namelijk wat aangaat de modaliteiten van de eedaflegging van de deskundige, de kennisgeving aan partijen door de griffier van de voor deze eedaflegging vastgestelde dag en uur alsook de mogelijkheid voor de partijen de deskundige, vóór elke deskundige verrichting, op de voor zijn eedaflegging vastgestelde dag te wraken, daar de aan de vrederechter gegeven opdracht, in de bij artikel 4, lid 5 voorziene onderstelling en in geval van betwistingen aangaande de wijze waarop tot de overneming moet worden overgegaan, eenvoudig door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg overeenkomstig artikel 4, lid 6, moet vervuld worden :

Overwegende dat aanlegger de bestreden vonnissen slechts critiseert in zover het eerste vonnis de deskundige bevolen heeft de eed overeenkomstig de bij artikel 317 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering bepaalde vormen af te leggen, dan wanneer de bij artikel 4, lid 4, van de wet van 16 mei 1900 bepaalde vormen dienden nageleefd te worden, en in zover het tweede vonnis zijn dispositief op een deskundig verslag gegrond heeft dat, wegens de onregelmatigheid van de eedaflegging van de deskundige, nietig was;

Overwegende dat de onregelmatigheid van de eedaflegging van de deskundige, die overeenkomstig het vierde of vijfde lid van artikel 4 van de wet van 16 mei 1900 werd aangesteld, slechts de nietigheid van het verslag van die deskundige medebrengt, wanneer de partijen, die vrij over hun rechten beschikken, niet ervan hebben afgezien zich op die nietigheid te beroepen;

Overwegende dat uit de aan het Hof regelmatig overgelegde stukken blijkt dat aanlegger de verrichtingen van het bij het vonnis van 25 juni 1959 bevolen deskundig onderzoek bijgewoond heeft, zonder enig voorbehoud te maken, onder meer wat betreft de wijze waarop de eed door de deskundige moest afgelegd worden en dat, wanneer de zaak, na afloop van het deskundig onderzoek, vóór de rechtbank van eerste aanleg tot definitieve beslechting over de grond werd teruggebracht, aanlegger evenmin de wettelijkheid van de eedaflegging of de geldigheid van het deskundig onderzoek betwist heeft, wijl hij zich ertoe beperkt heeft te vragen dat hem akte zou verleend worden van zijn «voorbehoud om eventueel later betreffende de door de deskundige geschatte waarde der over te nemen goederen te besluiten»;

Dat het middel derhalve niet kan aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4de Kamer. — 13 juni 1961.

Voorzitter : M. Vranckx.
Raadsheren : M.M. Mast en Mees.
Substituut-auditeur-generaal : M. Lenaerts.

Gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke bedrijven. — Koe- en varkensstallen gelegen buiten de plattelandsgedeelten der gemeenten. — Onbeantwoorde bezwaren. — Vernietiging.

De exploitatie van koe- en varkensstallen, gelegen buiten de plattelandsgedeelten der gemeente, behoort tot de gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke bedrijven. Het behoort de bevoegde overheid in laatste aanleg uitspraak te doen over het gevaarlijk, ongezond en hinderlijk karakter van een bedrijf.

De beslissing van de bestendige deputatie, die de ingebrachte bezwaren niet beantwoordt, dient vernietigd te worden.

Van den Abbeel t/ Bestendige Deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen.

Arrest nr. 8655.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van het besluit van 16 september 1960, waarbij de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen aan H. Smet vergunning verleent een landbouwbedrijf te exploiteren;

Overwegende dat H. Smet op 24 september 1959 aan het college van burgemeester en schepenen te Sint-Niklaas toelating vroeg om zijn landbouwbedrijf te blijven exploiteren; dat deze exploitatie onder de volgende twee rubrieken van de lijst van de gevaarlijke, ongezonde of hinderlijke bedrijven valt :

1° « koestallen, buiten de plattelandsgedeelten der gemeenten gelegen : stalmestreek; binnendringing in de grond van rottende dierlijke vloeistoffen; besmetting van het grondwater »;

2° « varkensstallen, welk ook het aantal ondergebrachte zwijnen moge zijn, die buiten de plattelandsgedeelten van de gemeenten gelegen zijn : zeer onaangename reuk van drekstoffen, krioeling van vliegen en muggen »;

dat die inrichtingen gerangschikt zijn in de tweede klasse, waarvoor vergunning van het college van burgemeester en schepenen is vereist;

Overwegende dat de directeur van het bestuur van stedenbouw en de Rijksgezondheidsinspecteur beiden gunstig advies over de aanvraag gaven; dat het college van burgemeester en schepenen op 29 april 1960 de gevraagde vergunning verleende voor een termijn van drie jaar; dat verzoeker tegen die beslissing beroep instelde bij de bestendige deputatie van de provincieraad, die het bestreden besluit nam, steunende op de overwegingen : « ... dat dit kleine boerenbedrijf niet van aard is om een ongezonde toestand te verwekken waarbij de openbare gezondheid op werkelijk ernstige wijze zou geschaad worden, daar het bedrijf slechts vier koeien en een paard omvat en het aantal varkens tot zes ten hoogste beperkt wordt; ... dat de opgelegde gewone exploitatievoorwaarden met strenge hygiënische inslag te allen tijde stipt dienen nageleefd »;

Overwegende dat verzoeker inroept dat het bestreden besluit niet naar behoren is gemotiveerd, daar niet werd geantwoord op het door hem ingebracht bezwaar dat het bedrijf ook hinder veroorzaakt, door

hem in zijn beroepschrift gericht aan de bestendige deputatie omschreven als volgt : « dat de varkensstallen gebouwd zijn tegen de gemeenschappelijke muur van de achterbouw van de huizen waarvan hij eigenaar is en de exploitatie schade aanbrengt door ziltigheid der muren alsmede bouwvalligheid door het gestamp der varkens »;

Overwegende dat de tegenpartij hiertegen aanvoert dat de overheid die over de vergunning uitspraak doet, alleen mag rekening houden met de ongemakken die in het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming voor elk bedrijf of elke inrichting zijn aangeduid (zie titel I, hoofdstuk II) en dat, wanneer, zoals voor koe- en varkensstallen, alleen gevaren voor de gezondheid als ongemakken worden aangegeven, geen andere ongemakken of hinder in aanmerking mogen worden genomen en op de argumenten die in dat verband worden voorgebracht, niet moet worden geantwoord;

Overwegende dat het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming de begrippen « gevaarlijk, ongezond en hinderlijk » niet nader omschrijft en dat het de bevoegde overheid toekomt in laatste aanleg over het gevaarlijk, ongezond en hinderlijk karakter uitspraak te doen; dat deze overheid hierbij rekening dient te houden met alle elementen die in het concrete geval op dit gevaarlijk, ongezond, hinderlijk karakter een terugslag kunnen hebben; dat het bezwaar, door verzoeker bij de bestendige deputatie ingebracht, betrekking heeft op ongemakken en hinder die rechtstreeks verband houden met de ligging van het bedrijf en dat het bestreden besluit ten opzichte van het bestaan van de beweerde ongemakken niet is verantwoord,

Besluit :

Artikel 1 :

Het besluit d.d. 16 september 1960 van de bestendige deputatie van de provincieraad van Oost-Vlaanderen is vernietigd.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16de Kamer. — 19 oktober 1960.

Voorzitter : M. Schuermans.
Raadsheren : M.M. Elleboudt en Screvens.
O.M. : Mr. Smets, Substituut Procureur-Generaal.
Advokaat : Mr. De Fleurquin.

Vernieling van bouwwerken. — Steenweg opzettelijk uitbreken.

Het opzettelijk uitbreken van een steenweg valt onder de toepassing van artikel 521 S.W., daar het als een overhoop werpen van de steenweg moet worden beschouwd.

O.M. t/ Cr... P.

Beticht van te Leuven, zelfde kanton, op 25 februari 1959 hetzij om de misdaad te hebben uitgevoerd of aan de uitvoering ervan rechtstreeks medegewerkt te hebben, hetzij om door welke daad ook tot de uitvoering ervan zodanige hulp verleend te hebben dat zonder zijn bijstand de misdaad niet kon gepleegd worden, door welk middel ook, gebouwen, bruggen, dijken, steenwegen, spoorwegen of andere bouwwerken toe-

behorende aan de stad Leuven, geheel of ten dele te hebben vernield of overhoop geworpen.

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat de gegevens van de zaak er op wijzen, dat de steenweg van de Kortestraat op twee plaatsen opzettelijk werd uitbroken;

dat zulks niet tot een loutere beschadiging is gebleven, doch zich heeft uitgestrekt tot een overhoop werpen van de rijbaan;

dat, met een dergelijk opzet overigens werd gehandeld;

dat de aan de feiten gegeven aanvankelijke omschrijving derhalve te weerhouden is;

Overwegende dat, indien het verweer van betichte er toe strekt te doen aanvaarden, dat het eigenlijk opbreken van de kasseien door anderen is geschied, hij alleszins toegeeft bij dit opbreken tegenwoordig te zijn geweest en alsdan de kasseistenen te hebben opgenomen en ze te hebben opgestapeld;

dat, zo hij daarin geen mededaderschap heeft betoond, hij zich nochtans medeplichtig heeft gemaakt aan de telastgelegde feiten om aan hun voltooiing te hebben medegewerkt;

Overwegende dat de feiten van de telastlegging derhalve bewezen zijn geworden, mits dien verstande, dat betichte, zich buiten het geval bij paragraaf 3 van artikel 66 van het strafwetboek voorzien, met zijn weten de dader of de daders van het misdrijf geholpen of bijgestaan heeft in de handelingen welke het feit voorbereid of vergemakkelijkt ofwel in die welke het voltooid hebben;

dat betichte zich daarover verdedigd heeft;

Overwegende dat de hiernabepaalde straftoemeting is aangepast — verzachtende omstandigheden in acht genomen, spruitende uit zijn goed verleden;

Om deze redenen,

Het Hof,

Alle andere of strijdige besluiten verwerpende, rechtdoende op tegenspraak:

Gezien artikels : 7, 38, 40, 67, 85, 521 van het strafwetboek; 1 van de wet van 5 maart 1952; 24 van de wet van 15 juni 1935; 194, 211, 212 van het Wetboek van strafvordering; 140 van de wet van 18 juni 1869 gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 4 september 1891;

ter zitting aangeduid door de Heer Voorzitter;

Ontvangt het beroep;

Doet het bestreden vonnis te niet;

Opnieuw beslissend — bij eenparigheid van stemmen;

Zegt voor recht dat de feiten van de telastlegging zoals in bijkomende orde, aanvullend omschreven, be-
wezen zijn geworden;

HOF VAN BEROEP TE GENT

1ste Kamer. — 1 juni 1961.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Santenaire en Beeckman.

Advokaat-generaal : M. Matthijs.

Advokaten : Mrs. Edith Buch (Brussel)
en Collard (Antwerpen).

Paritaire comité's. — Havenarbeid. — Machten en bevoegdheden. — Regelingen. — Wijzigingen of afschaffing. — Verwijdering van een werknemer uit een bepaalde categorie. — Afdanking als havenarbeider. — Nieuwe regeling en toepassing ervan strijdig noch met dwingende wetsbepalingen, noch met de vrijheid in zake arbeidsovereenkomst of van vereniging. — Geen onrechtmatige daad.

Terwijl de paritaire Comité's, in hun gebied en bedrijf, de arbeidsvoorwaarden mogen regelen en bijgevolg ook de aanwervingsvoorwaarden, valt het principieel noch buiten die bevoegdheid, noch als onwettelijk of ongrondwettelijk te beschouwen, de havenarbeid voor te behouden aan degenen die zekere voorwaarden vervullen, als arbeidsvoorwaarde de hoedanigheid te bedingen van « havenarbeider », die hoedanigheid afhankelijk te stellen van een inschrijving als dusdanig en van het bezit van zekere arbeidsdokumenten, de aflevering van die havenarbeidsdokumenten van dezelfde inschrijving afhankelijk te maken, en voorwaarden te bepalen om die inschrijving te kunnen bekomen of behouden.

Verder, mogen de Paritaire Comité's, in hun gebied en voor hun bedrijf, paritaire sociale voordelen bepalen, daartoe fondsen oprichten, en voorwaarden bedingen om die voordelen te kunnen genieten; evenmin valt het principieel noch buiten die bevoegdheid, noch als onwettelijk of ongrondwettelijk aan te zien, die voordelen bij voorrang aan zekere categorieën havenarbeiders toe te kennen, daartoe de havenarbeiders in twee categorieën te verdelen, de voordelen aan een categorie voor te behouden, en de voorwaarden te bepalen om in die begunstigde categorie te kunnen ingeschreven of behouden worden.

Deze regelingen zijn evenwel niet enkel vatbaar voor wijzigingen of afschaffing, maar het bedingen van een voorwaarde om tot havenarbeid te worden toegelaten, om aflevering van de arbeidsdokumenten te bekomen, en om de andere bepaalde voordelen te kunnen genieten, betekent nog niet dat het vervullen van die voorwaarde het recht zou verschaffen om het verkrijgen en het behoud daarvan af te dwingen. Pleegt derhalve geen onrechtmatige daad het Gewestelijk Paritair Comité (in casu van de Haven te Gent), dat de voorwaarden van zijn regelingen verscherpt derwijze dat het aantal toegelaten inschrijvingen als havenarbeider of genietter van sommige sociale voordelen wordt verminderd, alsmede diegenen worden uitgeschreven die aan de nieuwe voorwaarden niet voldoen en dienvolgens, op grond van deze nieuwe regeling, een werknemer uit een bepaalde categorie arbeiders verwijderd en hem ten slotte als havenarbeider afdankt, wanneer niet bewezen wordt dat het Gewestelijk Paritair Comité zijn nieuwe regelingen heeft getroffen en op de afdankte werknemer heeft toegepast op grond van kennelijke of bewimpelde bestanddelen, omstandigheden of criteria, die tegen de dwingende wetsbepalingen indruisen of uiteraard als onrechtmatig

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

zouden dienen te worden beschouwd, waar zij b.v. de vrijheid in zake arbeidsovereenkomst of de vrijheid van vereniging zouden krenken.

Wijckaert Julien t/ Bovy Fernand en anderen,
allen leden van het Gewestelijk Paritair Comité
van de Haven van Gent.

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien de stukken, o.m. in eensluidend afschrift overgelegd, het vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Gent, eerste burgerlijke Kamer, de dato 9 juli 1956;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat de appellant een schadevergoeding vordert van meer dan 25.000 frank uit hoofde van quasi-delictuele daad en alle contractuele rechtsgrond van zijn vordering uitsluit;

Overwegende dat in de haven te Gent — naar de regelingen van het Nationaal Paritair Comité voor het Havenbedrijf (N.P.C.) en van het Gewestelijk Paritair Comité van de Haven te Gent (G.P.C.), dit laatste bestaande uit de geïntimeerden: 1) « havenarbeider » is de als dusdanig ingeschrevene die deswege de inschrijvingskaart, het loonboek en de toegangkaart voor het havengebied bezit; 2) de paritaire werkgevers slechts « havenarbeiders » kunnen aanwerven die de drie documenten bezitten; 3) die documenten door de G.P.C. worden uitgereikt; 4) het loonboek eenmaal per jaar wordt toegekend, en 5) de twee kaarten per jaar en bij de aanvang van ieder kalenderjaar worden verschaft;

Overwegende dat op 10 september 1946 het G.P.C. een Fonds voor bestaanszekerheid heeft opgericht om aan werkloze « havenarbeiders », naast de werklozensteun, een vergoeding wegens aanwezigheid op de aanwervingsplaatsen te betalen; dat aldaar wordt voorzien dat het fonds zal gespijsd worden, niet door de werknemers, doch door de werkgevers, met bijdragen gelijk aan 15 % van de door hen uitbetaalde brutolonen; dat dit weliswaar de globale bijdragen aan de globaal gepresteerde havenarbeid bindt doch niet medebrengt dat de werknemer de bijdragen zou afdragen; dat de schommelingen in de betaalde brutolonen noch voor de werkgevers noch voor het fonds enig onrechtmatig profijt of nadeel kunnen medebrengen nu het steeds de verhouding van 15 % is die moet betaald worden; dat de afkanking van een havenarbeider niet per se een mindere uitgave voor het fonds zal betekenen wijl dit slechts gebeuren zal wanneer het « aantal » havenarbeiders vermindert; dat dit slechts ongeoorloofd zal zijn in de mate dat die vermindering het zelf is;

dat op 1 juni 1948 N.P.C. twee categorieën havenarbeiders heeft ingericht, de eerste (A) met, de tweede (B) zonder recht op de bestaanszekerheid; dat aanvankelijk de categorie A voorrang genoot voor de arbeidsaanwerving; dat in 1950, doch met behoud van het verschil in zake bestaanszekerheid, beide categorieën voor de arbeidsaanwerving op gelijke voet werden gesteld, minstens van dan af op gelijke voet worden behandeld;

Overwegende dat de appellant, havenarbeider was; dat hij door het G.P.C. (zie brief van 28 december 1948), ter uitvoering van de nationale paritaire beslissing van 1 juni 1948, te rekenen van 3 januari 1949 in de categorie B werd gerangschikt met het gevolg dat hem van dan af de bestaanszekerheid niet meer werd gegeven; dat hij ook door het G.P.C. (brief van 28 december 1953) te rekenen van 1 januari 1954 als havenarbeider werd afgedankt, hierdoor de arbeidsdocumenten niet werd ontnomen maar van dan af niet meer

heeft verkregen, deswege de aanwervingsvoorwaarden niet meer vervulde en niet verder meer door de paritaire havenwerkgevers kon aangeworven worden; dat de appellant dit alles als quasi-delictueel beschouwt om zijn vordering te staven;

Overwegende dat de Paritaire Comité's, in hun gebied en bedrijf, de arbeidsvoorwaarden mogen regelen en bijgevolg ook de aanwervingsvoorwaarden, vermits deze laatste tot de eerstvernoemde behoren;

dat het principieel noch buiten die bevoegdheid valt noch illiciet of onwettelijk of ongrondwettelijk is de havenarbeid voor te behouden aan diegenen die zekere voorwaarden vervullen, als arbeidsvoorwaarde te stellen de hoedanigheid van « havenarbeider » te bezitten, die hoedanigheid te doen afhangen van een inschrijving als dusdanig en van het bezit van zekere arbeidsdocumenten, de aflevering van die havenarbeidsdocumenten van dezelfde inschrijving afhankelijk te stellen, en voorwaarden te bepalen om die inschrijving te kunnen bekomen of behouden;

Overwegende dat de Paritaire Comité's in hun gebied en voor hun bedrijf eveneens paritaire sociale voordelen mogen bepalen, daartoe fondsen mogen oprichten, en voorwaarden mogen bedingen om van die voordelen te kunnen genieten;

dat evenmin principieel buiten die bevoegdheid ligt, of illiciet of onwettelijk of ongrondwettelijk is bij voorrang die voordelen aan zekere categorieën havenarbeiders toe te kennen, daartoe de havenarbeiders in twee categorieën te verdelen, de voordelen aan een categorie voor te behouden, en de voorwaarden te bepalen om in die begunstigde categorie te kunnen ingeschreven of behouden worden;

Overwegende dat de Paritaire Comité's geen regelingen treffen die zij niet meer zouden mogen wijzigen; dat integendeel zij voor de toekomst mogen veranderen en te niet doen wat zij voordien hebben beslist en toegepast; dat immers alle paritaire regelingen, ook wijzende en afschaffende, uiteraard uitgaan van beraadslagingen waaraan én werkgevers én werknemers deelnemen;

dat anderzijds het scheppen van een voorwaarde om tot iets te kunnen toegelaten worden nog niet betekent dat het vervullen van die voorwaarde het recht zou verschaffen om het verkrijgen en het behoud van dat iets af te dwingen (hier: havenarbeid, arbeidsdocumenten, mogelijkheid tot aanwerving, de havenarbeid zelf, rangschikking in categorie A, het genot van de bestaanszekerheid);

dat bijgevolg het G.P.C. het principieel vermogen de voorwaarden van haar regelingen te verscherpen derwijze dat het aantal toegelaten inschrijvingen (als havenarbeider of genijter van bestaanszekerheid) wordt verminderd, diegenen worden uitgeschreven die aan de nieuwe voorwaarden niet voldoen, en het aantal toegelaten inschrijvingen mag beperken en verminderen; dat het G.P.C. dan ook de appellant uit de categorie A mocht verwijderen en hem als havenarbeider mocht afdanken; dat noch het ene noch het andere buiten de wettelijke zending van het G.P.C. ligt, noch illiciet of onwettelijk of ongrondwettelijk is;

Overwegende dat principieel geoorloofde paritaire regelingen nochtans niet mogen gepaard gaan met omstandigheden die ze als dusdanig of in hun toepassing quasi-delictueel maken;

dat onder meer geen regelingen mogen getroffen worden of toegepast met voorwaarden of bestanddelen of omstandigheden die tegen de dwingende en imperatieve wetsvoorschriften indruisen of uiteraard quasi-

delictueel zijn (b.v.b. tegen de vrijheid in zake arbeids-overeenkomst of tegen de vrijheid van vereniging);

dat nergens blijkt noch de appellant beweert dat het G.P.C. aan de hand van dergelijke, kennelijke of bewimpelde, bestanddelen of criteria zijn paritaire regelingen zou getroffen hebben of op de appellant toegepast;

dat het louter feit van een prioriteitsregeling in zake havenarbeid of paritaire voordelen geenszins quasi-delictueel is;

dat de nadelige gevolgen die de appellant door zijn verwijzing en afdanking ondergaat, ofschoon niet te vermijden, niet volstaan om hetzij de verwijzing, hetzij de afdanking, hetzij het verlies van de hoedanigheid van havenarbeider, hetzij de beroving van de arbeidsdocumenten als quasi-delictueel te beschouwen; dat nadelige gevolgen ook van niet quasi-delictuele oorzaken kunnen uitgaan; dat de appellant hier verkeerd redeneert alsof een nadelig gevolg, door het feit alleen dat het nadelig is, noodzakelijk een oorzaak zou moeten hebben die quasi-delictueel is;

dat appellants' arbeidsvrijheid niet werd gekrenkt; dat hij vrij is gebleven om het even welke arbeidsgelegenheid te aanvaarden of te weigeren; dat de vrijheid van de arbeid niet erin bestaan dat de werknemer van de werkgever of de werkgever van de werknemer de arbeid zou mogen afdwingen, doch in het feit dat de werkgever vrij de arbeider voor het werk recruteert en de werknemer vrij zich tot de arbeid laat aanwerven;

dat, volgens de besluitwet van 9 juni 1945, het G.P.C. zijn beslissingen niet door het N.P.C. moet doen goedkeuren; dat het wel de beslissingen van het N.P.C. moet naleven;

dat de appellant voorhoudt, doch niet bewijst, dat als havenarbeiders zijn ingeschreven geworden of behouden, werknemers die in de voorgaande jaren minder dagen arbeid dan de appellant zouden gepresteerd hebben;

dat de appellant evenmin bewijst dat arbeiders zonder ervaring of vaardigheid als havenarbeider zijn ingeschreven en behouden geworden; dat waar de appellant hier bedoelen zou dat minder geschikte arbeiders enige havenarbeid zouden verricht hebben, daaruit nog niet blijken zou dat ze als havenarbeiders werden ingeschreven, laat staan bestaanszekerheid genoten;

dat het vanwege de appellant niet opgaat te redeneren alsof de vermindering van de havenbedrijvigheid, in zover zij tot appellants' verwijzing naar de categorie B en zijn afdanking aanleiding gaf, door het G.P.C. foutief of quasi-delictueel zou zijn beoordeeld geworden; dat het ten deze zal volstaan de erbarmelijke financiële toestand van het Fonds voor Bestaanszekerheid aan te stippen, waar het tot tientallen miljoenen deficit kwam uitsluitend omdat de globale havenarbeid en ipso facto de globale brutolonen (basis van de patronale bijdrage) zo geweldig was verminderd;

dat, in tegenstrijd met wat de appellant voorhoudt, de eerste rechter op gepaste wijze de overmacht in hoofde van de geïntimeerden heeft aanvaard vermits hij zeer gegrond overweegt a) dat het G.P.C. niet kan verantwoordelijk gesteld worden voor de vermindering van de havenbedrijvigheid, b) dat het onmogelijk was verder de bestaanszekerheid voor zoveel havenarbeiders te behouden, c) dat het noodgedwongen maatregelen heeft moeten treffen om de rampzalige financiële toestand van het Fonds te redden;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere besluiten als ongegrond verwerpen, Ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond, bevestigt het aangevochten vonnis ten aanzien van de appellant en veroordeelt hem tot de kosten van de aanleg;

Beveelt de afscheiding der kosten ten behoeve van Mter Hebbelynck, pleitbezorger die ter terechtzitting bevestigde de voorschotten te hebben gedaan.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN

26 mei 1961.

Voorzitter : M. Catfolis, wn. voorzitter.

Rechters : M.M. Meulemans en Boeyé.

Advokaten : Mrs. Jordens en Van Dessel.

Verzekering. — Ondertekening van voorstel. — Verbintenis polis te aanvaarden : « zonder verbintenis voor vervoer vóór ondertekening van overeenkomst ». — Geen potestatieve voorwaarde in hoofde van ondertekenaar. — Geen verbintenis van verzekeraar. — Ondertekening van polis bij andere verzekeraar. — Nadien bericht van akkoord van eerste verzekeraar. — Nietigheid van deze als tweede verzekering te beschouwen overeenkomst.

De ondertekening van een verzekeringsvoorstel als grondslag voor een kontrakt dat de verzekeringsaanvrager zich verbindt te aanvaarden en waarin vermeld wordt : « zonder verbintenis voor vervoerverzekering alvorens ondertekening van het kontrakt », heeft niet voor gevolg dat partijen de verbintenis onder louter potestatieve voorwaarde aangingen. Deze voorwaarde is niet aanwezig in hoofde van de ondertekenaar, kandidaat-verzekerde, terwijl door de verzekeraar nog geen enkele verbintenis werd aangegaan.

Zo de verzekeringsaanvrager die bij een andere verzekeraar nadien een verzekeringspolis onderschrijft, achteraf van de eerste verzekeraar een polis ter ondertekening ontvangt en aldus eerst dezes akkoord verneemt (meer dan drie maanden na ondertekening van het voorstel) moet dit laatste, tweede verzekeringskontrakt, afgesloten betreffende hetzelfde voorwerp, als nietig worden beschouwd.

N.V. De Schelde t/ Van Geel E.

Overwegende dat eiseres om veroordeling verzoekt van verweerder tot betaling van 2.585 F samen met de gerechtelijke interesten en de gedingskosten wegens vervallen verzekeringspremies ;

Dat verweerder ontkent voormelde som verschuldigd te zijn en zelfs het bestaan van een verzekeringskontrakt tussen hem en eiseres aangegaan betwist ; dat gelet op het bedrag van de jaarlijkse premies — 1360 F voor 1954 en 1225 F voor 1955, enerzijds en de duur van de ingeroepen verzekeringsovereenkomst 10 jaar, anderzijds, de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is ter zake ;

Overwegende dat het uit de neergelegde bescheiden blijkt dat verweerder op 3 september 1954 een stuk ondertekende getiteld : « Voorstel auto-moto en vervoer » ; dat dit stuk de beschrijving vermeldt van het te verzekeren voertuig en de bepaling draagt dat de ondertekenaar... verklaart kennis genomen te hebben der algemene voorwaarden van de polis en ver-

langt dat huidig voorstel tot grondslag diene van het contract dat hij zich verbindt aan te nemen »;

Dat er insgelijks bijgevoegd wordt: « zonder verbintenis voor vervoer verz. alvorens ondertekening van het kontrakt »;

Overwegende dat het uit dit document duidelijk blijkt dat verweerder de verbintenis heeft aangegaan een verzekeringskontrakt bij eiseres aan te gaan waarop de vermeldingen van het voorstel zouden overgenomen worden;

Dat deze verbintenis niet nietig is omdat zij mits een loutere potestatieve voorwaarde zou aangegaan zijn; dat de bij artikel 1174 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde nietigheid immers slechts de verbintenissen raakt die, mits een schorsende voorwaarde, enkel van de goede wil van deze die zich verbindt afhankelijkende, aangegaan worden (cfr. Depage B I nr 155 B en 155bis);

Dat ter zake de voorwaarde niet bestaat in hoofde van verweerder die het voorstel tekende, doch in hoofde van eiseres tegenover wie verweerder zich verbond;

Dat eiseres integendeel bij het ondertekenen van het voorstel door verweerder, geen enkele verbintenis aanging; dat dit voorstel als een aanbod vanwege verweerder dient te worden aangemerkt, aanbod dat voor eiseres slechts bindend zou zijn wanneer zij het zou goedgekeurd en ondertekend hebben;

Overwegende dat de door verweerder aangegane verbintenis derhalve geldig is;

Overwegende dat verweerder verder vergeefs aanvoert dat hij tussen 3 september 1954 en 8 december 1954 in de onwetendheid verkeerde over het bestaan van de overeenkomst en dat hij derhalve gerechtigd was zich bij een andere maatschappij te laten verzekeren;

Overwegende immers dat zelfs indien verweerder geen mededeling kreeg gedurende deze periode van de ondertekening van de polis door eiseres, hij echter moest weten dat hij een geldig aanbod gedaan had en dat de goedkeuring door eiseres steeds mogelijk was met het gevolg dat hij aldus gebonden zou zijn;

Dat er immers geen termijn voorzien werd voor deze ondertekening en dat verweerder eiseres ook nooit aanmaande hem te laten weten of het kontrakt gesloten was of niet;

Maar overwegende dat verweerder met reden laat opmerken dat het kontrakt tussen hem en eiseres slechts gesloten werd op het ogenblik dat hij betekening kreeg van het akkoord van deze laatste;

Dat zulks ter zake op 9 december 1954 geschiedde;

Overwegende dat verweerder beweert op 18 september 1954 een verzekeringskontrakt met een andere maatschappij te hebben gesloten voor hetzelfde voorwerp; dat eiseres zulks niet ontkent;

Dat krachtens artikel 12 van de wet van 11.6.1874, op de verzekeringen de op 9 december 1954 gesloten overeenkomst derhalve nietig is en dat de vordering op dat kontrakt gesteund, derhalve ongegrond is;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

Alle verdere besluiten van de hand wijzende;
Verklaart de eis ongegrond en wijst hem af;
Veroordeelt eiser tot de gedingskosten.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TURNHOUT

28 maart 1961.

Voorzitter: M. Kempeneer.

Rechters: M.M. Verhoeven en De Bont.

Advokaten: Mrs. Debergh en De Cannière.

1. **Strafzaken. — Ongeoorloofd vervoer van personen. — W.B. van 30-12-1946. — Artikel 1. — Draagwijde van de machtiging.**
2. **Strafzaken. — Ongeoorloofd vervoer van personen. — Schadeloosstelling. — Verlies van een kans. — Monopolium van de openbare vervoerdiensten in hoofde van N.M.B.S. — Invloed.**

1. *De machtiging waarvan sprake in artikel 1 van de W.B. van 30-12-1946 wordt verleend aan een rechtspersoon voor een welbepaald voertuig (samengevatte beslissing).*
2. *Zo betichte aan geen onwettig vervoer had gedaan, zou de N.M.B.S. als monopoliumhoudster van de openbare vervoerdiensten, minstens een deel van dit vervoer gedaan hebben.*

O.M. en N.M.B.S. t/ Valkiers.

Gezien het beroep ingediend door de burgerlijke partij bij geregistreerde akte van 9 december 1960, en door het Openbaar Ministerie op 10 december 1960, tegen een vonnis van 30 november 1960, op tegenspraak uitgesproken door de Politierechtbank van het kanton Westerlo, waarbij betichte werd vrijgesproken, zonder kosten en waarbij de Rechtbank zich onbevoegd verklaarde om kennis te nemen van de eis van de burgerlijke partij;

Gehoord de heer Voorzitter in zijn verslag;

Gezien de stukken van het onderzoek;

Gehoord de burgerlijke partij in haar middelen en besluiten ontwikkeld door Meester Debergh, voornoemd;

Gehoord het Openbaar Ministerie in zijn eis;

Gehoord de betichte in zijn middelen van verdediging vertegenwoordigd en bijgestaan door Mter J. De Cannière, advocaat te Herentals, drager der stukken;

Aangezien de beroepen regelmatig en tijdig zijn geschied en derhalve ontvankelijk dienen verklaard;

Overwegende dat de eerste Rechter betichte ten onrechte vrijspreek, zich steunende op het feit dat artikel 1 van de besluitwet van 30 december 1946 alleen zou bepalen dat niemand bezoldigd personenvervoer mag verrichten zonder machtiging en dat bedoeld artikel niet bepaalt dat zulke machtiging uitgegeven wordt voor een bepaald voertuig en vaststelde dat, gezien betichte in bezit was van de vereiste machtiging, de betichting niet bewezen was.

Overwegende dat, in tegenspraak met het vonnis van de eerste Rechter, gezegd artikel 1 vermeldt, dat de machtiging verleend wordt « overeenkomstig deze besluitwet »; dat uit gezegde besluitwet blijkt dat de machtiging inderdaad gegeven wordt aan een rechtspersoon, doch het blijkt uit de terzake van toepassing zijnde wettelijke bepalingen, dat de machtiging voor de beneficiaris behelst deze te gebruiken met een welbepaald voertuig, zoals ondermeer ten overvloede blijkt uit de bepalingen van het regentsbesluit van 15 maart 1947;

Overwegende dat betichte toegeeft in ieder geval geen vergunning in de kwestieuze periode bezeten te hebben voor autocardiendiensten op weekdagen; dat het

blijkt uit de opgestelde processen-verbaal van het Hoog Comité van Toezicht de dato 30 maart 1960 en niet betwist is door betichte, dat hij autocarreizen verrichte op weekdagen, buiten de zondag en wel op 16 maart, 8 april, 30 april, 20 mei, 8 juni, 23 juni, 1 augustus, 21 september en 28 november van het jaar 1959; dat de betichting, wat betreft bezoldigd vervoer te hebben ingericht, namelijk autocardiën, op genoemde data, zonder machtiging van het Ministerie van Verkeerswezen, derhalve bewezen is;

Overwegende echter dat deze inbreuken niet beletten dat betichte te goeder trouw en wegens onoverkomelijke dwaling, in de mening kon verkeren dat hij gemachtigd was de overige reizen, weerhouden in de betichting en vallende op een zondag, te mogen uitvoeren; dat het bewezen is dat betichte hiervoor machtiging bezat, zij het dan voor een ander voertuig dan hetgene dat hij ervoor bezigde; dat de uitleg van betichte, luidende dat wegens een niet betwiste wijziging in de hem afgeleverde vergunningen en wegens het door hem in gebruik nemen van een nieuwe autobus of car, welke hij in vervanging van een ander voertuig gebruikte, hij van oordeel was in regel te zijn, aannemelijk is; dat dient aangenomen te worden dat betichte te goeder trouw in een onoverkomelijke dwaling verkeerde; dat deze goede trouw blijkt uit het feit dat hij de ritbladen van zijn autobus regelmatig overmaakte aan de Ministeriële diensten, zonder enige opmerking hierover te ontvangen; dat dienvolgens de betichtingen onder littera 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 31 en 32 niet bewezen zijn;

Overwegende dat de N.M.B.S. zich burgerlijke partij stelde tegen betichte wegens de schade door haar geleden, bestaande uit het verlies van een redelijke kans; dat, zo betichte aan geen onwettig vervoer gedaan had, de burgerlijke partij als monopoliehoudster van de openbare vervoerdiensten, minstens een deel van dit vervoer zou gedaan hebben;

Overwegende dat in principe dient aangenomen dat de burgerlijke partij door de onwettige handelingen van betichte, hetzij vervoer per autocar op 9 weekdagen, een zeker nadeel heeft ondervonden; dat het echter onmogelijk is dit nadeel met zekerheid te berekenen of te bepalen, gezien de burgerlijke partij niet hetzelfde vervoermiddel ter beschikking stelde dan betichte en er moet aangenomen worden dat bij veranderde omstandigheden eenzelfde aantal personen de reizen alsdan niet noodzakelijk met de vervoermiddelen der burgerlijke partij zouden gemaakt hebben; dat de schade der burgerlijke partij aldus slechts in billijkheid kan bepaald worden en bij gebrek aan nadere gegevens dient geschat op 1.000 F.;

Gezien artikel 162, 194, 191, 172, 174, 205, 209, 210, 211 van het strafvorderingswetboek; 44, 40, 38 van het Strafwetboek; 1 van de wet van 5 maart 1952; 91 van het Koninklijk besluit van 28 december 1950; 2, 11, 12, 14, 31, 32, 35, 34, 36, 37, 41 van de wet van 15 juni 1935; 1382 van het Burgerlijk wetboek; 3, 4 van de wet van 17 april 1878;

Om deze beweegredenen,

en bij toepassing van artikel 1 en 30 van de besluitwet van 30 december 1946, door de Heer Voorzitter aangehaald;

De Rechtbank, zetelende in graad van beroep en vonnissende op tegenspraak;

Verklaart het beroep ontvankelijk;

Doet het eerste vonnis teniet in al zijn schikkingen;

Verklaart de betichtingen der dagvaarding onder nr 1, 4, 7, 10, 11, 14, 21, 24 en 30 bewezen;

Verwijst betichte voor deze bewezen verklaarde feiten, vermengd wegens éézelfde misdadig inzicht, tot één enkele geldboete van honderd F.;

boete verhoogd met 190 opdecimen, aldus gebracht op tweeduizend F en vervangbaar bij gebrek aan betaling binnen de wettelijke termijn door één maand gevangenzitting;

En aangezien betichte nog geen veroordeling opgelopen heeft tot een kriminele of een korrekcionele straf meer dan drie maanden gevangenzitting en een maatregel van genadigheid van aard is om zijn verbetering te doen hopen;

Gezien artikel 1, 2 der wet van 14 november 1947;

Zegt dat de straf, hiervoor tegen hem uitgesproken, maar zal uitgevoerd worden voor zoveel hij binnen de drie jaar een feit begaat waardoor hij een nieuwe veroordeling tot kriminele of tot korrekcionele hoofd-gevangenisstraf van meer dan één maand oploopt;

Veroordeelt betichte tot betaling der kosten van de openbare aktie van beide instantiën, deze kosten belopende tot heden tweehonderd ééenzeventig F;

Spreekt betichte vrij voor de overige hem ten laste gelegde feiten;

En, rechtdoende op de eis van de burgerlijke partij:

Verklaart deze ontvankelijk en gegrond als volgt:

Verwijst betichte te betalen aan de burgerlijke partij de som van duizend F, met de vergoedende interesten vanaf 21 februari 1960, de gerechtelijke interesten vanaf 28 september 1960 en de kosten van deze partij, belopende tot heden driehonderd twintig frank.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN (Zetelend in koophandelszaken)

14 april 1960.

Voorzitter: M. Gerard.

Rechters: M.M. Van de Wijer en Van Hoogenbemt.

Advokaten: Mrs. L. Wouters en Gh. Otte.

Faillissement. — Endossement van wissels ten voordele van een schuldeiser in betaling van een vervallen schuld tijdens de periode van ophouding der betalingen. — Geldigheid.

Het endossement tijdens de ophouding der betalingen van een op derden getrokken en door dezen aanvaarde wissels aan een der schuldeisers in betaling van een vervallen schuld is rechtsgeldig. De omstandigheid, dat de vervalldag van de wissel na het vonnis van faillissementsverklaring intreedt is ter zake zonder belang nu de waarde van de wissel op de datum van het endossement op geldige en definitieve wijze aan het aktief van de gefailleerde is onttrokken.

Mr. Wouters qq. (faillissement Laerte) t/ N.V. Gravez en Bank van de Société Générale de Belgique te Leuven.

Overwegende dat de eis, ingesteld bij exploit van deurwaarder A. Prouvost te Doornik en A. Vloeberghs te Leuven dd. 16 en 17 november 1959, er toe strekt te horen zeggen voor recht dat de N.V. Gravez geen recht heeft op het haar uitbetalen van een som van

1.000 en een som van 947 pond sterling 17 shilling en 6 pence, staande op de rekening van de gefaalde Jules Laerte bij de N.V. Bank van de Société Générale de Belgique; dienvolgens de N.V. Bank van de Société Générale de Belgique te horen veroordelen aan eisers te betalen de tegenwaarde in Belgische F van 1.000 en van 947 - 17 sh. 6 p., te berekenen aan de hoogste koers van deze munteenheid tussen de datum der dagvaarding en der uitbetaling; het tussen te komen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling of kantonnement, beide verweerders te horen verwijzen in de kosten;

Overwegende dat partijen het er over eens zijn dat Jules Laerte, die bij vonnis dezer Rechtbank, dd. 29 maart 1959 in staat van faillissement werd verklaard voor levering van hout door eerste verweerder begin 1958 ten bedrage 315.622 F, een wissel aanvaardde die hij op 30 juli 1958 liet protesteren; dat eerste verweerder vervolgens, in vervanging van deze geprotesteerde wissel een nieuwe wissel aanvaardde dewelke echter wederom geprotesteerd werd; dat Jules Laerte tenslotte, in vervanging wederom van deze laatste geprotesteerde wissel, op 29 december 1958 aan eerste verweerder twee door hem geëndosseerde wissels ter hand stelde, bedragende respectievelijk 1.000 en 947 - 17 sh. 6 p. op de Northern number Compagny Bank te London, dewelke respectievelijk vervielen op 15 en 22 april 1959; dat eerste verweerder deze beide wissels aan tweede verweerder voor uitbetaling toevertrouwde;

Overwegende dat eisers niet betwisten dat Jules Laerte op 29 december 1958 rechtsbekwaam was deze beide wissels te rugtekenen; dat deze rechtsbehandeling regelmatig is geschied en volstrekt niet verdacht voorkomt; dat de overdracht van deze wissel heeft plaats gegrepen ingevolge een minstens sedert 30 juli 1958 vervallen schuld, terwijl de waarde der beide geëndosseerde wissels de waarde der vervallen schuld volstrekt niet merkkelijk overtreft; dat eerste verweerder tenslotte niet wist dat de gefaalde op 29 december 1958 zijn betalingen had gestaakt;

Overwegende dat het door Jules Laerte ten voordele van zijn schuldeiser, eerste verweerder, gestelde endossement van wissels, door hem getrokken op derden, die ze hebben aanvaard, een werkelijke betaling is (zie Répertoire Pratique du Droit Belge V° Faillite et Banqueroute n° 655); dat deze betaling door gefaalde in de hogergenoemde omstandigheden op 29 december 1958 — dus tijdens de periode van ophouding van betalingen — ten voordele van een derde in betaling van een vervallen schuld rechtsgeldig is en geenszins in strijd met de artikelen 444, 445, 447, 448, 449 en 450 der wet van 18 april 1851, zoals eisers het voorhouden; (rép. Prat. dr. B. V° Faillite et Banqueroute nrs 644 en 646 Handelsrechtbank Brussel 16-1-1886 - Pas. III 223 J.T. 125); dat de omstandigheid dat de vervaldag der beide wissels zich na het vonnis van faillissement situeert zonder het minste belang is in zake, daar sedert 29 december 1958 de waarde van de wissels op geldige en definitieve wijze aan het actief van gefaalde is onttrokken;

Overwegende dat de eis, ten overstaan van eerste verweerder ingesteld, dus als ongegrond dient verworpen te worden; dat de ongegrondheid van de eis ten overstaan van de eerste ook de ongegrondheid ten overstaan van de tweede verweerder als gevolg heeft, vermits het is uitgemaakt dat de N.V. Bank van de Société Générale de Belgique, er niet toe gerechtigd is de voornoemde wissels aan een ander uit te betalen dan aan de N.V. Gravez.

.....

VREDEGERECHT TE AARSCHOT

5 oktober 1961.

Rechter: M. Raskin.

Adv.: Mrs F. Van Laer en W. Baeté.

Arbeidsongeval. — Normale weg van de arbeid. — Omweg. — Dronkenschap. — Is geen ongeval gebeurd op de normale weg van de arbeid het ongeval dat geschiedt meer dan één uur later dan in alle geval het slachtoffer kon thuis zijn. — Bewijslast van de rechthebbenden.

Het feit dat volgens het deskundig verslag het slachtoffer ongeveer negen glazen bier dronk, bewijst dat er een abnormale onderbreking van de weg van de arbeid was. Het feit dat het slachtoffer twee halten verder reed dan de normale halte waar hij van de autobus moest stappen om huiswaarts te keren, bewijst nogmaals dat de weg abnormaal was.

Aan de rechthebbenden van het slachtoffer is gebeurlijk de bewijslast opgelegd, dat het slachtoffer op de normale weg van de arbeid was.

Anna Janssens - Wed. Verbinnen t./A.B.B.

Gezien de dagvaarding van deurwaarder A. Vloerberghs uit Leuven, in dato 15 juni 1961 aan verweerder gedaan om te verschijnen te onzer openbare zitting van zaterdag 24 juni 1961 om 9 uur voormiddag;

Op deze zitting werd de zaak op de rol gebracht en opgeroepen, maar verder, op verzoek van partijen, voor nader onderzoek uitgesteld tot op de zitting van 16 september daaropvolgend, wanneer partijen gehoord werden in hun uitleggingen en verklaringen. Daarop hield dhr Vrederechter de zaak in beraad en sprak ter zitting van heden volgend vonnis uit:

Gelet op de art. 2-3-4-30-34-37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de vordering gesteund is op de samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen en ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat het dodelijk verkeersongeval, waarvan wijlen Verbinnen Jozef uit Wezemaal op 4 mei 1959 te Gelrode het slachtoffer is geweest, een arbeidsongeval is, overkomen op de weg (naar of) van het werk; de verweerder dienvolgens, in haar hoedanigheid van verzekeraarster van de werkgever van bedoelde werkman, te zien en te horen veroordelen om aan aanlegster, deze laatste optredend zowel in eigen naam als echtgenote van wijlen Verbinnen Jozef als in haar hoedanigheid van moeder-voogdes over de vijf minderjarige kinderen gesproken uit haar huwelijk met wijlen Verbinnen voornoemd, al de wettelijke voorziene vergoedingen uit te keren, waarop zij ingevolge de samengeordende wetten op de arbeidsongevallen recht heeft en meer bepaaldelijk 1° voor haar zelf: een rente van 18.954 F per jaar; 2° in haar hoedanigheid van moeder-voogdes van haar minderjarige kinderen: een jaarlijkse rente van 9.477 F per kind (met maximum van drie kinderen) en 3° de som van 5.192 F wegens begrafenis- en onkosten, alsmede al de gedingsonkosten;

A. In feite.

Overwegende dat ter zitting is gebleken en niet betwist is geworden dat wijlen Verbinnen Jozef, werkman in de drukkerij van François Jacobs, Tiense steen-

weg 145, Kessel-Lo, op maandag 4 mei 1959, enkele ogenblikken nadat hij te 21.48 uur van de autobus Leuven-Gelrode was afgestapt aan de eindhalte te Gelrode «Stationstraat», in het midden der baan Leuven-Aarschot levenloos werd aangetroffen;

Overwegende dat uit het gerechtelijk onderzoek omtrent dit dodelijk ongeval gebleken is dat wijlen Verbinnen bedoelde autobus te Leuven aan het station genomen had te 21.15 uur; dat hij, in plaats van, zoals gewoonlijk, af te stappen aan de facultatieve halte Wezemaal «Heidebloem», gelegen langs de baan Leuven-Aarschot en het dichtst bij zijn woning, twee halten verder was doorgereden en meer bepaaldelijk tot Gelrode «Stationstraat», terminus van de rit; dat hij aldaar samen met drie andere personen was afgestapt en, nadat de autobus intussen gekeerd was, in het midden der baan Leuven-Aarschot dood werd aangetroffen, zijnde aangereden door een onbekend gebleven wagen; dat verder uit een medisch onderzoek is gebleken dat het alcoholgehalte in het bloed van wijlen Verbinnen op het ogenblik der feiten 1,8 g per duizend bedroeg, hetgeen erop wees dat het slachtoffer 9½ glazen bier aan 4° had ingenomen en duidelijk bedronken was (verslag wetsdokter Vandevoorde 29-5-59).

B. In rechte.

Overwegende dat de enige kwestie die zich in casu stelt is van uit te maken of het hier een arbeidsongeval betreft, overkomen op de normale weg (naar of) van het werk, zulks in de zin van art. 1 van de besluitwet van 13 december 1945;

Overwegende dat het tweede lid van bedoeld artikel de weg naar en van het werk bepaalt als zijnde de «door de arbeider normale af te leggen weg om zich van zijn verblijfplaats of van de plaats, waar hij gaat eten, naar de plaats, waar hij zijn werk verricht, te begeven en omgekeerd» (Verbr. 9 maart 1956, R.W. 24-2-1957, kol. 1199);

Overwegende dat wijlen Verbinnen woonachtig was te Wezemaal, steenweg Leuven-Aarschot, 132, en dat hij werkte in de drukkerij Jacobs te Kessel-Lo, Tiense steenweg 145; dat zijn normale weg naar en van het werk dus liep tussen deze twee plaatsen;

Overwegende dat niet betwist wordt dat wijlen Verbinnen zich dagelijks met de regelmatige autobusdienst naar zijn werk begaf en ervan terugkeerde; dat hij meer bepaaldelijk om huiswaarts te keren de bus nam aan het station te Leuven en normaal afstapte aan de facultatieve halte Wezemaal-«Heidebloem» langs de baan Leuven-Aarschot, halte welke het kortst bij zijn woning was gelegen;

Overwegende dat wijlen Verbinnen gewoonlijk zijn werk beëindigde te 18 uur en normaal rond 19 uur thuiskwam (autobus Leuven 18.20 uur — Wezemaal — «Kerkstraat» 18.38 uur — Wezemaal «Heidebloem» enkele minuten later);

Overwegende dat het echter vaststaat dat wijlen Verbinnen op de kwestieuze noodlottige maandag de bus te Leuven slechts genomen had te 21.15 uur en dat hij tot de eindhalte Gelrode «Stationstraat» is doorgereden, d.i. twee halten verder dan de halte Wezemaal «Heidebloem», waar hij normaal moest afstappen om het vlugst thuis te zijn; dat hij toen ongeveer drie uur later op gang was dan gewoonlijk en daarenboven in duidelijk bedronken toestand verkeerde;

Overwegende dat verweerster hieruit besluit dat op die dag wijlen Verbinnen, in plaats van na zijn werk met zijn gewone bus rechtstreeks huiswaarts te

keren, zijn terugweg abnormaal heeft onderbroken en aanzienlijk verlengd met zich in herbergen te gaan bedrinken, een veel latere bus te nemen en verder te rijden dan zijn woonplaats om er, zich kort na het uitstappen uit de bus, jammerlijk te laten overrijden; dat hij in die voorwaarden gewis niet meer kon beschouwd worden als zijnde op de normale weg van het werk en dat bedoeld verkeersongeval bijgevolg niet als arbeidsongeval kan worden aangezien;

Overwegende dat aanlegster van haar kant, pogende dit alles te verklaren, aanhaalt dat haar man sommige dagen overuren deed en dan werkte tot ongeveer 20 uur, hetgeen vermoedelijk ook het geval moet geweest zijn op die noodlottige dag; dat haar echtgenoot, alsdan gewoonlijk de bus van 20.28 uur hebbende gemist, slechts de volgende heeft kunnen nemen, welke te Leuven om 21.15 uur vertrekt; dat zij verder inroept dat het feit, dat haar man dronken zou zijn geweest haar niet belet op de door de wet op de arbeidsongevallen voorziene vergoedingen aanspraak te kunnen maken, terwijl luidens een arrest van het Hof van Verbreking dd. 11 juli 1946, verschenen in Arr. Verbr. 1946, blz. 273, de omstandigheid dat een arbeider tengevolge van de duisternis of uit louter verstrooidheid verder is gereden dan de halte, waar hij normaal had moeten afstappen, geen afwijking is van de normale arbeidsweg.

Overwegende echter dat in casu aanlegster zich tevergeefs beroept op sommige rechtsleer en rechtspraak om staande te houden dat dronkenschap op het ogenblik van het ongeval de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen niet uitsluit; dat zo dit weliswaar juist is voor de ongevallen, welke zich tijdens het werk voordoen, waar alles, in principe, gedekt is, zulks niet meer waar is voor de gevallen, overkomen op de weg van het werk; dat voor die ongevallen immers de dekking zich alleen uitstrekt over de normale risico's van de «normale» weg; dat de verhoging van het risico tengevolge van dronkenschap en de onrechtmatige onderbreking van bedoelde weg om te drinken het ongeval aan de normale af te leggen weg ontbreekt (Burg. Antwerpen 12 oktober 1959, J.T. 1959, blz. 670);

Overwegende, dat verder dient opgemerkt dat het door aanlegster ingeroepen arrest van het Hof van Verbreking alleen het bepaalde geval beoogt van «de arbeider die, zich in de tram bevindende die hij normaal moet nemen, door de duisternis misleid, er niet tijdig van heeft kunnen afstappen aan de halte die het dichtst bij zijn woonplaats gelegen was»; dat echter in casu wijlen Verbinnen zich niet bevond op de autobus die hij normaal moest nemen en dat uit niets blijkt dat hij gehinderd is geweest van aan de halte Wezemaal «Heidebloem» uit de bus te stappen;

Overwegende dat het aanlegster is, die het bewijs moet leveren dat het kwestieuze ongeval toe te schrijven is aan een risico, onafscheidelijk verbonden met de normale weg van het werk (B.W. 13-12-1945, art. 1 in fine) en dat hierdoor dient verstaan te worden elk risico dat verband houdt met de noodzakelijkheid zich naar zijn werk te begeven of ervan weer te keren, terwijl alléén de fout van het slachtoffer dat met de verplaatsing geen verband mocht houden niet in het risico is begrepen (Verbr. 11 oktober 1947, Pas. I, 444);

Overwegende dat de bewijslast dat het ongeval te wijten is aan een risico eigen aan de verplaatsing inderdaad op het slachtoffer of zijn rechthebbenden rust, die hierbij niet van het wettelijk vermoeden genieten dat te hunnen voordele bestaat wanneer het ongeval zich voordoet tijdens de uitvoering van het

werkkontrakt (Delaruwière en Namèche, La réparation des dommages résultant des accidents du travail, nrs 157 en 159; Simone David, Responsabilité civile et risque professionnel, nr 93; Burg. Brussel 4 mei 1954, Bull. Ass. blz. 394; Burg. Hoei 28 maart 1956, J.T. 1956, blz. 687; zie ook verwijz. onder Vredegh. Nijvel, 31 mei 1956, V.A. 1956, blz. 364);

Overwegende dat in casu niet is kunnen uitgemaakt worden of wijlen Verbinnen op de kwestieuze dag ja dan neen later heeft gewerkt dan 18 uur en dat aanlegster althans niet bewijst noch aanbiedt te bewijzen dat haar man op die welbepaalde dag tot ongeveer 20 uur zou hebben gewerkt; dat zij evenmin rechtvaardigt waarom hij dan minstens de bus van 20.28 uur niet gehaald heeft om huiswaarts te keren in plaats van zich te Leuven in de herbergen te bedrinken en dat zij alleszins op geen enkele manier wettigt waarom haar man de ongewone omweg langs «Gelrode» had ondernomen;

Overwegende dat weliswaar de normale weg, overeenkomstig de betekenis van deze woorden in de wetgeving betreffende de vergoeding van de schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen, niet noodzakelijk de rechtstreekse weg is; dat echter de weg ophoudt normaal te zijn wanneer de arbeider uit eigen beweging en zonder voldoende reden een ongewone omweg maakt of wanneer een onderbreking van de weg niet gewettigd is (Verbr. 1 april 1955, Arr. Verbr. 1955, blz. 662 en J.T. 1955, blz. 601; Vredegh. 4e K. Antwerpen, 27 oktober 1954, T.Vr. 1955, blz. 3);

Overwegende dat het begrip «normale af te leggen weg» logischerwijze de beschouwing van plaats, tijd en omstandigheden in zich sluit en dat deze tijd veronderstelt dat het ongeval zich heeft voorgedaan binnen de tijdsperiode, welke het slachtoffer normaal nodig heeft om zich naar zijn werk te begeven of ervan terug te keren, rekening gehouden met de moeilijkheden der baan en met de verantwoorde onderbrekingen (Burg. Kortrijk, 2 juni 1949, Pas. 1950, III, 50);

Overwegende dat het vaststaat dat wijlen Verbinnen verongelukte op een plaats die in geen geval gelegen was op de normale weg van zijn werk; dat het ongeluk gebeurde minstens één uur later dan het uur waarop hij die dag overuren mocht hebben gepresteerd; dat verder, op het ogenblik der feiten, Verbinnen duidelijk bedronken was en minstens 9 glazen bier had verbruikt, hetgeen er op wijst dat hij lang in de herbergen had vertoefd, alvorens de bus te nemen; dat wijlen Verbinnen voorzeker én door dit onrechtmatig oponthoud, én door de ongerechtvaardigde omweg, én niet het minst door zijn duidelijke dronkenschap het risico aan zijn normale weg verbonden aanzienlijk heeft vergroot;

Overwegende dat, zoals reeds hoger aangehaald, het arbeidsslachtoffer of zijn rechthebbenden moeten bewijzen dat het ongeval zich heeft voorgedaan op de normale weg van het werk en ook dat het gebeurd is tengevolge van een risico aan deze weg verbonden; dat de fout die geen enkel verband houdt met de af te leggen weg uitgesloten is van dit risico en o.m. het feit van zonder reden die weg af te leggen verscheidene uren na het beëindigen van het werk, in de duisternis en in staat van dronkenschap, dit wil zeggen door zich bloot te stellen aan risico's welke in de normale weg niet besloten liggen (Burg. Brussel 12 april 1948, Bull. Ass. 250, en R.G.A.R. 4299);

Overwegende nog dat een ongeval, overkomen op een weg die slechts afgelegd wordt met drie kwartier of één uur vertraging, welke door de omstandigheden niet is verrechtvaardigd, niet door de wet op de

arbeidsongevallen wordt gedekt (Burg. Luik, 23 juni 1950, Bull. Ass., blz. 579, en Comm. Arb. Caisse Patronale, 8 december 1950, Bull. Ass. 1951, blz. 51);

Overwegende dat aanlegster in haar besluiten vraagt door alle middelen van recht, getuigen inbegrepen, volgende feiten te mogen bewijzen: 1) dat het slachtoffer meermaals op het werk bleef tot na 18 uur; 2) dat het slachtoffer in de week van 27 april tot 5 mei 1959 meermaals later op het werk gebleven is en overuren heeft gepresteerd; 3) dat het slachtoffer meer bepaaldelijk gevraagd had in de week van 4 tot 10 mei 1959 overuren te mogen presteren om een dag extra verlof te kunnen genieten ter gelegenheid van Wezemaal-kermis op maandag 11 mei 1959;

Overwegende echter dat bedoelde feiten niet dienende zijn ter zake, daar zij, zelfs zo zij mochten bewezen worden, nog niet zouden toelaten te besluiten dat wijlen Verbinnen, toen hij verongelukte, zich nog op de normale weg van zijn werk bevond;

Overwegende dat in de gegeven omstandigheden het litigieus ongeval inderdaad geen arbeidsongeval blijkt te zijn in de zin van de besluitwet van 13 december 1945 daar zonder wettige reden de normale terugweg van het werk langdurig werd onderbroken, daarom in dronken toestand en deels in de invallende duisternis plaatsgreep, terwijl hij daarenboven door een ongerechtvaardigde omweg werd verlengd, zodat hij niet binnen normale tijd werd afgelegd en het geval bijgevolg buiten de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen valt.

Overwegende tenslotte dat, gezien de vordering van aanlegster evenwel geen roekeloos en terkend karakter vertoont, de blootgestelde gedingsonkosten ten laste van verweerster dienen gelegd (Wet 20-3-1948, éniq art.);

Om deze redenen,

Wij Vrederechter van Aarschot, alle andere meeromvattende en tegenstrijdige besluiten verwerpende en rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg:

Verklaren de vordering van aanlegster ontvankelijk maar ongegrond. Wijzen aanlegster dienvolgens van haar eis af.

Leggen de gedingskosten ten laste van verweerster, deze kosten in hun geheel begroot zijnde op de som van 590 F.

Verklaren ons vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-teenstaande alle verhaal en zonder borgstelling.

BOEKBESPREKING

R. P. Cleveringa Jzn. — Zeerecht. (Publiek- en Pri vatrecht 5). — 4e druk. N.V. Uitgevers-Maatschappij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle. 1961. 1115 p.

Het klassiek werk van Prof. Cleveringa, thans lid van de Raad van State, over het «Zerecht» is in de gespecialiseerde middelen in België uitstekend gekend en wordt er regelmatig gebruikt, zodat het overbodig is de hoge kwaliteiten van dit werk te onderstrepen. Deze kwaliteiten worden trouwens ten overvloede bevestigd door het feit dat thans een vierde uitgave van het boek noodzakelijk is geworden. Tot nog toe was het verschenen onder de titel «Het nieuwe zeerecht». Deze titel is thans door de auteur gewijzigd geworden in «Zerecht» tout court, daar, wat nieuw was bij de eerste uitgave thans, na meer dan dertig jaar, dit epithet niet meer verdient.

Het boek werd op belangrijke wijze uitgebreid. Het is op de hoogte gebracht van de laatste ontwikkelingen van wetgeving, rechtspraak en literatuur en beslaat nu meer dan 1100 bladzijden.

Deze nieuwe uitgave geeft andermaal de gelegenheid om de helderheid der uiteenzetting, de uitgebreidheid der informatie, de trefzekerheid van de stijl en de scherpe juridische geest van Prof. Cleveringa te bewonderen.

Recueil Annuel de Jurisprudence Belge, contenant les sommaires de toute la jurisprudence et de tous les articles de doctrine parus en Belgique, publié sous la direction de **Ch. Van Reepingen**. **Tables décennales 1949-1958**, par J. Putzeys, A. De Caluwé, J. 't Kint, G. Van Fraeyenhoven et Cl. Van Ham. — Brussel, Huis Ferd. Larcier. 1961. 743 p.

Wij hebben reeds meermaals de gelegenheid gehad in dit blad de lof te spreken van de jaarlijkse verzameling der rechtspraak, die uitgegeven wordt onder de leiding van de Heer Prof. Ch. Van Reepingen. Deze verzameling, die de korte inhoud weergeeft van al de gepubliceerde jurisprudentie, bewijst aan de juristen de allergrootste diensten en geeft hun ook de gelegenheid elk jaar een synthetisch overzicht te hebben van de laatste evolutie der rechtspraak.

De jaren volgen elkaar zeer vlug op en, nu dit Recueil annuel reeds sedert 1949 verschijnt, werd het wel enigszins moeilijk over een bepaald vraagstuk achtereenvolgens al de verschenen jaargangen te raadplegen. Een gebrek aan een overzichtelijke algemene inhoudstafel deed zich nijpend gevoelen. Aan dit gebrek werd thans verholpen en zo pas is de tienjarige inhoudstafel verschenen over de jaargangen 1949 tot en met 1958. De trefwoorden volgen de orde die in het jaarlijks repertorium gebruikelijk is; de rechterlijke beslissingen worden samengebracht onder algemene rubrieken en samengevat in een paar woorden met verwijzing naar deel en nummer waar de beslissing te vinden is.

De uitgave van dit tienjaarlijks repertorium is van de allergrootste praktische betekenis. Wie wil weten welke de juiste stand is van de jurisprudentie over een bepaald vraagstuk, gedurende de laatste tien jaar, heeft slechts deze inhoudstafel open te slaan om onmiddellijk al de in aanmerking komende arresten en vonnissen te ontdekken. Het hoeft niet gezegd dat zulks, zowel voor de praktijk als voor de wetenschappelijke behoeften van het recht, een reusachtig voordeel biedt en aan alle juristen veel tijd zal besparen.

Wij moeten dan ook de samenstellers van dit werk, dat een geweldige materiële inspanning heeft gekost, zeer erkentelijk zijn voor hun prestatie. Zij hebben hun tijd opgeofferd om de rechterlijke wereld in de gelegenheid te stellen veel tijd te sparen.

De uitgave van deze inhoudstafel doet ons ten zeerste beseffen hoezeer een dergelijke uitgave ook nuttig zou zijn voor de jurisprudentie die nu sedert 25 jaar uitgegeven wordt door het Rechtskundig Weekblad.

J. Karelle en Fr. De Kemmeter. — **Le Benelux commenté. Textes officiels**. — Brussel, Etabliss. E. Bruylant. 1961. 364 p.

Het mag wel verwondering wekken dat een zo belangrijk document als de Benelux-overeenkomst, waarover dagelijks in de pers zoveel geschreven wordt, nog

geen aanleiding had gegeven tot een uitgebreid juridisch commentaar, dat als basis zou kunnen dienen voor alle verdere besprekingen en onderzoeken. Dit commentaar is ons thans verstrekt geworden door de heren J. Karelle en Fr. de Kemmeter, die beiden van zo dichtbij gemengd zijn met de praktische oplossing van alle Benelux-vraagstukken.

Het boek wordt ingeleid met een voorwoord van Baron Snoy et d'Oppuers. Het geeft de teksten die aanleiding gegeven hebben tot de tot standkoming van de Benelux Economische Unie, namelijk de memories van toelichting der drie landen en het verstrekt verder over de overeenkomst van 1958 artikelsgewijze commentaar.

In een tweede deel worden de teksten betreffende de uitvoeringsmaatregelen gegeven, zodat dit werk ons een volledige documentatie verstrekt voor al wat de economische Unie van Benelux betreft.

Het is een onontbeerlijk basiswerk waarvan in brede kring het verschijnen met genoegen zal begroet worden.

BALIELEVEN

Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel

Het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel kondigt aan dat er op maandag, 20 november a.s., te 20.30 uur, in de zaal van het Hof van Assisen, Gerechtsgebouw te Brussel, een lezing zal gehouden worden door Professor L. Massart, Voorzitter van de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid, Professor aan de Rijksuniversiteit te Gent, die als onderwerp koos: « Studierichtingen aan de universiteit en in het wetenschappelijk onderzoek ».

Plaatsen kunnen besproken worden in de kleedkamer der advocaten in het gerechtsgebouw (ook telefonisch 12.13.30).

Balie te Oudenaarde.

Op zaterdag, 2 december 1961, zal de balie van Oudenaarde op plechtige wijze het 25-jarig bestaan herdenken van de Orde van Advocaten in dit arrondissement.

Ziehier het programma der feestelijkheden:

- 1) Om 10 uur: Mis voor de overleden Confraters van de Balie, in de kerk van Onze Lieve Vrouw van Pamele te Oudenaarde.
- 2) Om 11 uur: Academische Zitting in het Gerechts-hof te Oudenaarde. Als feestredenaar: Mr. René Victor, Oud-Stafhouder van Antwerpen.
- 3) Om 12 uur: Ontvangst ten Stadhuize.
- 4) Om 13 uur: Banket in de zaal « De Zalm », Hoogstraat te Oudenaarde.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

MEDEDELINGEN

Europees Comité voor ruraal Recht.

De eerste algemene vergadering van de Belgische afdeling van het Europees Comité voor ruraal recht zal plaats hebben in het Justitiepaleis te Brussel, in de zaal der pleitbezorgers van het Hof van Beroep (1ste verdieping) op zaterdag 1 november te 15 uur stipt.

Op de agenda :

- 1) Uiteenzetting van de doeleinden van het Europees Comité voor Ruraal Recht en van de Belgische Afdeling, door de Heer J. M. Andries, Vrederechter.
- 2) Internationaal colloquium van Straatsburg op 16 en 17 december 1961; samenstelling van de Belgische deelneming en van de verslagen die zullen voorgelegd worden.
- 3) Oprichting van het bureau van de Belgische afdeling.
- 4) Toekomstige activiteit van de Belgische afdeling.
- 5) Varia.

TAALKUNDIGE KRONIEK

HISTORIEK

Geschiedkundig overzicht

Dhr. F. V. I., ontwerper, schetste dan de historiek van de Berenstoet, die... (Oostende, 22-6-'60).

Zoals René Georgin in zijn werk *Pour un meilleur français* (p. 36) te keer gaat tegen het « adjectif portuaire, mot aussi inutile que prétentieux », zo moeten we beslist onze taal zuiveren van het onbestaande naamwoord « historiek ».

Is het thans niet hoog tijd dat duizenden hier toch rekening houden met de gangbare, de beschaafde taal ?

Een historisch (geschiedkundig) overzicht geven van...

Het historiek van iets maken (Lees) : De *wordings-geschiedenis* van iets *vertellen* (of) er een *geschiedkundig overzicht van geven*. Dr. J. Grauls, P. Melis, Const. H. Peeters, *Taalkundig Handboek*. Antwerpen, 1953, p. 131.

De ontwerper, de heer F. V. I., schetste *daarna* (vervolgens) de *wordingsgeschiedenis* van de Berenstoet, die... De heer F. V. I... verteld over het *ontstaan van de Berenstoet, die*...

HET GELIJKVLOERS

De gelijkvloers verdieping

Gelijkvloers : gang, traphal, salon, woonplaats, keuken, bergplaats, W.C., koer en hof (Kortrijk, 7-6-'61).

Het gelijkvloers is verhuurd tegen 25 F te maande (Oostende, 4-6-'61).

Het dialectisme « gelijkvloers » is in veel standen binnengedrongen. Dat is betreurenswaardig. Het moet echter zo spoedig mogelijk plaatsmaken voor het Beschaafde Nederlands :

de benedenverdieping, de gelijkvloerse verdieping, (of) de verdieping gelijkvloers.

...op het gelijkvloers (wonen), (zeg altijd) : Ik heb mijn kamers op de *benedenverdieping*; een *gelijkvloerse kamer*; *gelijkvloers wonen*, *beneden wonen*. Gelijkvloers : is echter nooit substantief. Dr. J. Noë, S. J., *Beknopte Handleiding bij de Taalzuivering* Tielt, 1952, p. 72.

Benedenverdieping : gang, traphal, salon, woonkamer (of :) *woonvertrek*, keuken, bergplaats, W.C., *binnenplaats* en *tuin*.

De *gelijkvloerse verdieping* is verhuurd voor 825 F per maand.

Op de *gelijkvloerse verdieping* (of :) op de *benedenverdieping* had de geleerde zijn ruim werkvertrek.

TIJDSCHRIFTEN

Nederland Juristenblad, jrg. 1961 - n.r 38 :

W. Alexander, Wettelijke aansprakelijkheid bij toepassing van kernenergie. II (slot). — Th. A. M. Van der Horst, Grensgeschil. — J. Wiarda, De eedsformule van art. 29 R.O. en het Oude Testament. — J. D. van der Meulen, «Zonder aanzien van personen». — A. Blom, De Competentie-kamer.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1961 - nr. 4697 :

H. Mulderije, Het gebruik van openbare onroerende zaken (I). — J. W. Kersten, Het defungeren van de Notariële Examen Commissie.

Journal des Tribunaux, jrg. 1961 - nr. 4337 :

J. Delva, Le contrôle judiciaire en matière de garde d'enfants.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1961 - nr. 2 :

J. Boucheron, J. Larguier, P. De Cant et R. Screvens, La répression du proxénétisme.

Répertoire Fiscal, jrg. 1961 - nr. 9-10 :

R. Goffin, La taxe de transmission et la rationalisation des entreprises industrielles.

Recueil Dalloz, jrg. 1961 - nr. 37 :

J. Robert, La convention européenne sur l'arbitrage commercial international. (suite et fin.)

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"